

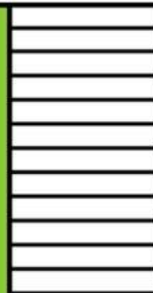
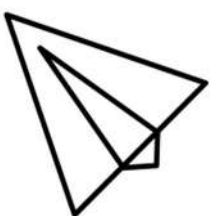

SAKU VALD
Läbi rohelise akna

SAKU VALLA HETKEOLUKORD

JAANUAR 2024

SISUKORD

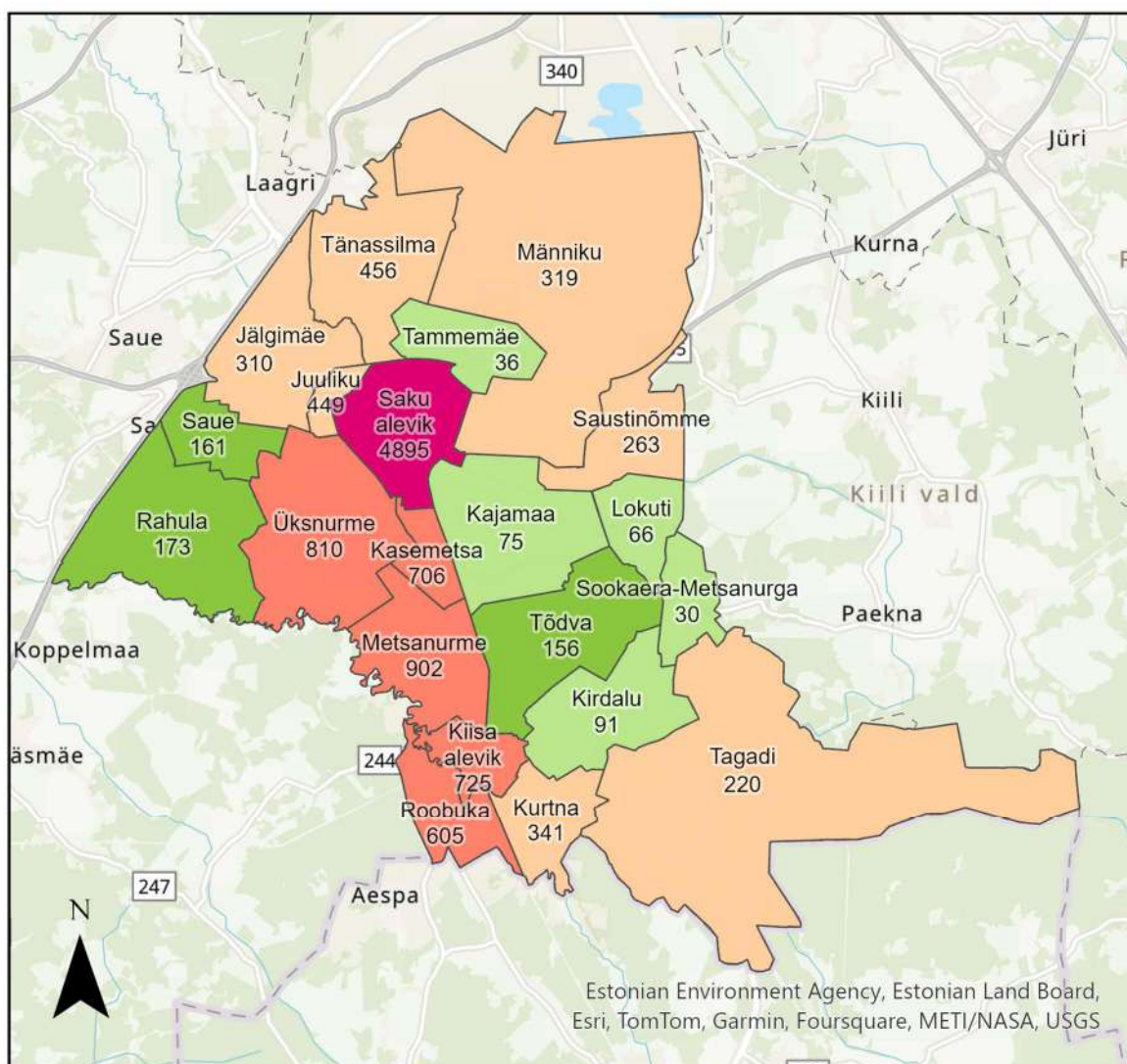
1. ASUKOHT JA RAHVASTIK.....	3
TÖÖEALINE ELANIKKOND	5
2. SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS	7
3. HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED	15
ALUSHARIDUS.....	15
ÜLDHARIDUS.....	17
TUGISPETSIALISTID KOOLIDES JA LASTEAEDADES	19
HUVIHARIDUS JA NOORSOOTÕO	20
KULTUUR.....	22
SPORT	24
KODANIKUAKTIIVSUS JA VABAÜHENDUSED.....	25
4. HOITUD INIMESED	26
HOOLEKANNE	26
TERVISHOID.....	29
LASTEKAITSE JA TÖÖ PEREDEGA	30
KORRAKAITSE JA TURVALISUS.....	32
5. HEA ELUKESKKOND.....	35
RUUMILINE PLANEERIMINE, AVALIK RUUM	35
ELAMUMAJANDUS	37
TEED, TÄNAVAD JA TÄNAVAVALGUSTUS	40
ÜHISTRANSPOORT JA LIIKUMISVIISID.....	42
KESKKOND JA RINGMAJANDUS.....	44
ETTEVÕTLUS JA TURISM	48

SAKU VALLA HETKEOLUKORD

1. ASUKOHT JA RAHVASTIK

Saku vald asub Harjumaa keskosas, külgneb põhjast Tallinna, lõunast Rapla maakonna Kohila valla, idast Kiili ja Kose ning läänest Saue vallaga. Saku valla territoorium (170 km²) piirneb läänest Tallinna–Pärnu–Ikla ja idast Tallinna–Rapla–Türi maanteega. Saku alevikku läbib Väana jõgi, valla lõunapiiril voolab Keila jõgi. Saku vallas on üheksateist küla ja kaks alevikku. Saku valla keskus on Saku alevik.

„Saku valla arengukava 2024–2035“ koostamise andmestikku on koondatud andmed avalikest andmebaasidest (statistikaamet, haridussilm.ee, maakataster, minuomavalitsus.ee, rahvastikuregister jt).

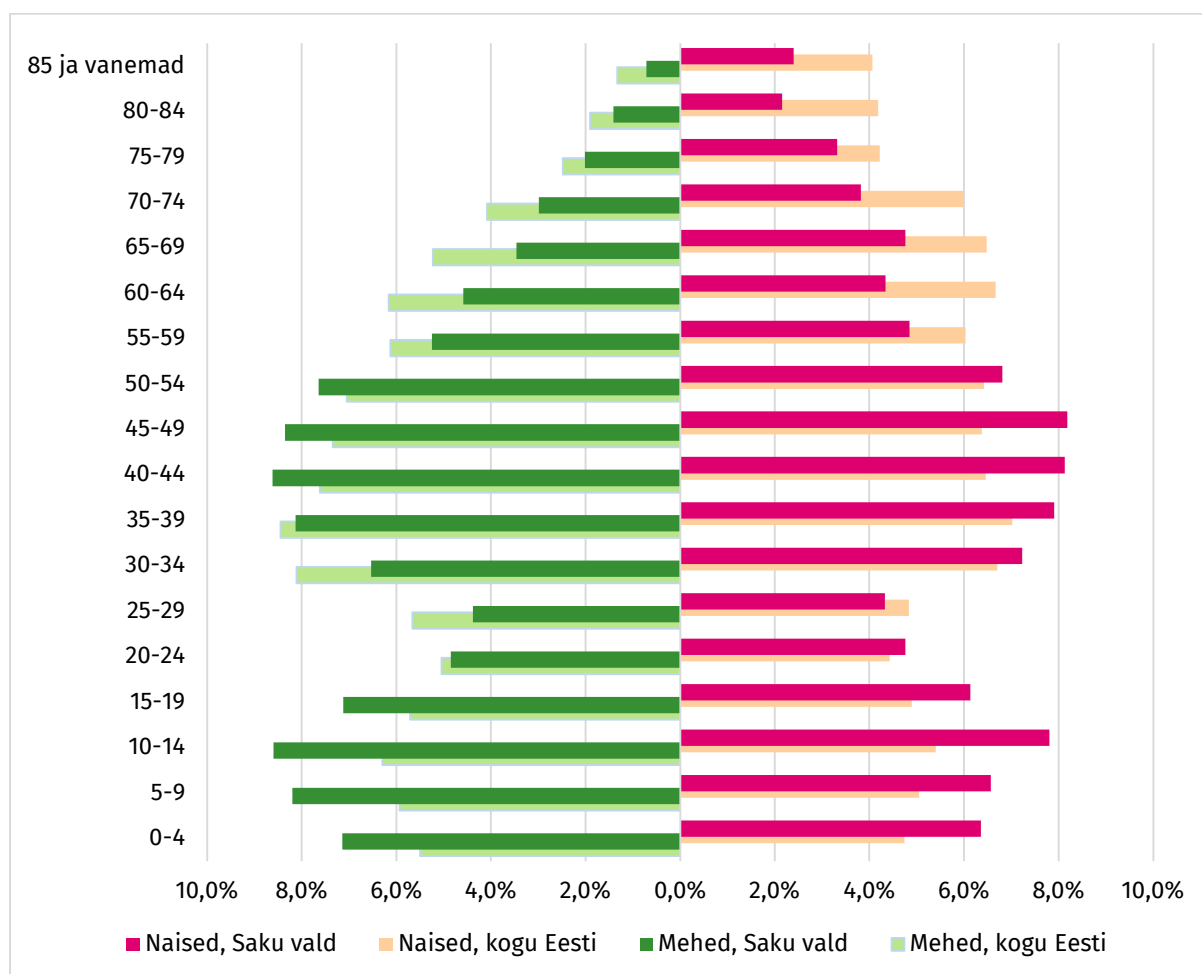
Joonis 1. Saku valla kaart ja elanike arv asustusüksustes seisuga 01.01.2024 (allikas: Maa-amet, rahvastikuregister)

SAKU VALLA HETKEOLUKORD – ASUKOHT JA RAHVASTIK

Rahvastikuregistri andmetel oli valla elanike arv 01.01.2024 seisuga 11 918 inimest, neist lapsed ja noori vanuses 0–18 on 3399, mis moodustab ligi 29% valla elanikkonnast. Võrreldes 2015. aasta sama ajaga on elanike arv kasvanud 28,4%. Valla rahvastikutihedus on 67,7 in/km² kohta.

Joonisel 1 on näha, et asustus on valdavalt koondunud põhja-lõunateljel valla keskossa, äärealadele on iseloomulik pigem hajus asustumuster. Rahvaarvult ja asustustiheduselt on suurimad Saku ja Kiisa alevik ning Metsanurme, Üksnurme, Roobuka ja Kasemetsa küla. Asustumustri kujunemist on tugevasti mõjutanud valda läbiv taristu – raudtee ja maanteed.

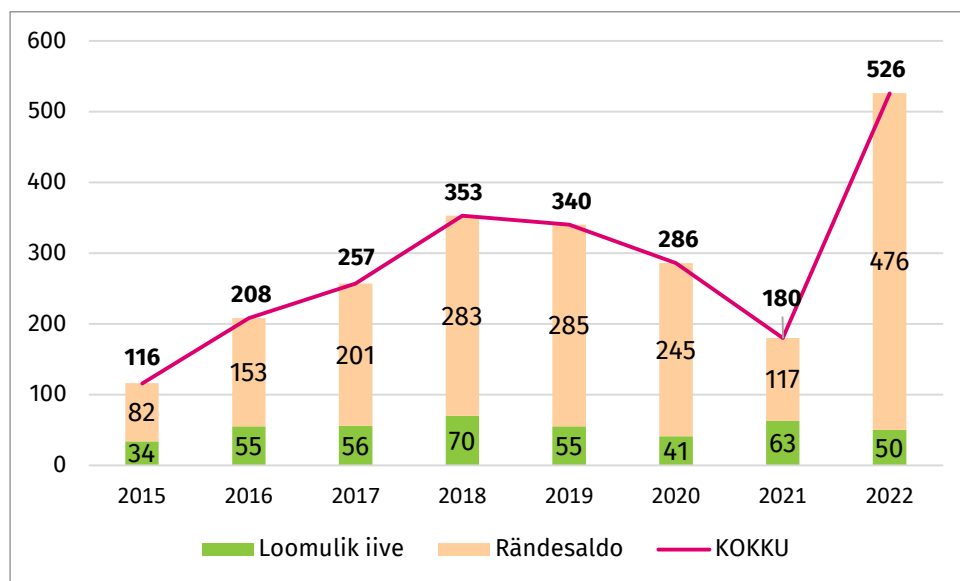
Joonisel 2 olevalt rahvastikupüramiidilt on näha, et kõige rohkem on vallaelanikke vanuses 30–54 aastat. Võrreldes Eesti keskmisega on Saku vallas lapsed ja noori vanuses 0–19 mõnevõrra rohkem, samuti on tööealisi inimesi rohkem (vanusegrupis 35–49). Inimesi alates 55. eluaastast on Saku vallas vähem kui Eestis keskmiselt.

Joonis 2. Saku valla rahvastik vanusegruppide ja soo lõikes võrdluses Eesti keskmisega seisuga 01.01. 2023 (allikas: Statistikaamet)

SAKU VALLA HETKEOLUKORD – ASUKOHT JA RAHVASTIK

Jooniselt 3 nähtub, et Saku vallas on nii rändesaldo kui ka loomulik iive positiivsed. Keskmine loomulik iive vaatlusperioodi (8 aastat) kohta on +53 inimest ning rändesaldo +230 inimest. Seega on keskmine elanikkonna juurdekasv aastas kokku 283 inimest.

Joonis 3. Loomulik iive ja rändesaldo (allikas: Statistikaamet)

Tööealine elanikkond

Saku valla töötavate elanike keskmine brutokuupalk oli Statistikaameti andmetel 1965,99 eurot (2022. a), Eesti keskmine oli 1619,79 eurot ning Harjumaa keskmine 1835,20 eurot.

Demograafiline tööturusurve indeks (5–14-aastaste ja 55–64-aastaste elanike omavaheline suhe) seisuga 01.01.2023 oli 1,64 (Eesti keskmine 0,9), mis näitab, et Saku valla elanikest siseneb vanuse tõttu järgmistel aastatel tööturule rohkem, kui sealt lahkub (5–14-aastaste ja 55–64-aastaste inimeste omavaheline proportsioon), valla elanikkond on noor ja hetkel ei esine probleeme tööjõu puudumise tekkimisega. Tõsi, see suhe on hakanud mõnevõrra langema (aastatel 2019–2021 oli vastav näitaja 1,74), kuid on siiski märgatavalt parem Eesti keskmisest. Valla eripära on suure osa tööealiste elanike töötamine väljaspool koduvalda, peamiselt Tallinnas.

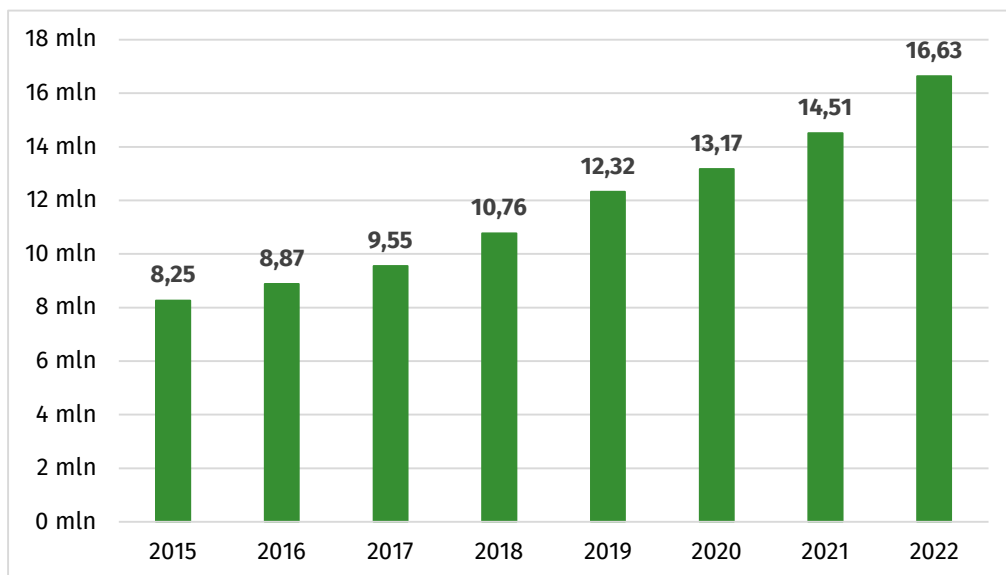
2021. aasta rahvaloenduse andmetel töötasid Saku vallas registreeritud elanikud 5711 töökohal. Töökohtade asukohad olid järgmised:

- Saku vald: 1394 töökohta
- Tallinn: 3181 töökohta

SAKU VALLA HETKEOLUKORD – ASUKOHT JA RAHVASTIK

- Harju maakond (v.a Saku vald ja Tallinn): 838 töökohta
- Töökoht elukohast erinevas maakonnas: 286

Maksumaksjate arv (kelle maksust laekub osa valla eelarvesse): brutotulu saajate arv 2023. a seisuga on 5894, kasv võrreldes eelneva aastaga on 4,37%.

Joonis 4. Füüsilise isiku tulumaksu laekumine (miljonit eurot) Saku valla eelarvesse; (allikas: Statistikaamet)

Võib eeldada, et arengukava elluviimise perioodil (2024–2035) jätkub positiivne rändeiive Saku valda (vt rahvastikustsenaariume) ning elanikkond kasvab.

Edasise positiivse rändeiibe võimalikeks motivaatoriteks on peamiselt järgmised asjaolud:

- Kinnisvara ostu- ja üürihinnad ruutmeetri kohta on võrreldes Tallinnaga 30–40% odavamad. See on tõmbefaktoriks nii tallinlastele, kes soovivad paremat ja turvalisemat elukeskkonda või eelistavad lihtsalt hinna ja kvaliteedi soodsamat suhet, ja ka Eesti teiste piirkondade elanikele, kes soovivad igapäevaselt osaleda Tallinna ja Harjumaa tööturul.
- Tallinna ja Harjumaa lähedusega seotud õppimisvõimaluste ja töökohtade mitmekülgsus.
- Mootorsõidukiga liiklejatele on Tallinn Sakust ligi 20–30 minuti kaugusel, sama ajaline vahemaa lahutab kodu- ja töökohast paljusid tallinlasi.

2. SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS

Saku vald on Tallinna lähivald, mis on selgelt olnud peamine mõjur valla rahvastiku senistes muutustes ja toob kaasa elanike arvu suurenemise ka arengukava perioodil.

ARENGUKAVA KOOSTAMISEKS KOOSTATI KOLM VALLA RAHVASTIKUARENGU STSENAARIUMI:

Baasstsenaarium: ilma rändeta stsenaarium, mis põhineb loomulikul iibel. Baasstsenaarium ei ole tõenäoline, kuid on koostatud selleks, et oleks võimalik arvestada kahe järgmise stsenaariumi jaoks loomuliku ja rändeiibe koosmõju. Ainult loomuliku iibe korral elaks 2036. aasta algul Saku vallas 11 965 inimest.

Rändestsenaarium 1: aastane rändesaldo on positiivne, umbes 230–240 inimest, mis vastab perioodi 2015–2023 rändesaldole (vt Joonis 5). Stsenaariumis on arvestatud uusarenduste konservatiivset potentsiaali ning viimase viie aasta uute elamuühikute tegelikku lisandumist, makromajanduslikku hetkeolukorda ja prognoosi ning üldist rahvastiku kasvu aeglustumist. Prognoosi kohaselt on 2026. aastaks elanike koguarv Saku vallas 14 744 inimest.

Rändestsenaarium 2: aastane rändesaldo on keskmiselt 320–340 inimest. See stsenaarium lähtub $\frac{3}{4}$ kavandatavate uusarenduste (töös olevad ja kinnitatud detailplaneeringud, antud ehitusload) potentsiaali realiseerumisest eeldusel, et iga uue elamuühiku kohta on keskmine hõivatus 2,6 elanikku¹. Arvestades makromajanduslikku hetkeolukorda ning lähemate aastate prognoosi, on aastateks 2024–2028 kavandatud kasv sarnane 1. rändestsenaariumiga ning alates 2029. aastast on see suurem. Prognoosi kohaselt on aastaks 2036 elanike koguarv Saku vallas 15 755 inimest ehk ligi 1000 võrra rohkem kui 1. rändestsenaariumi järgi.

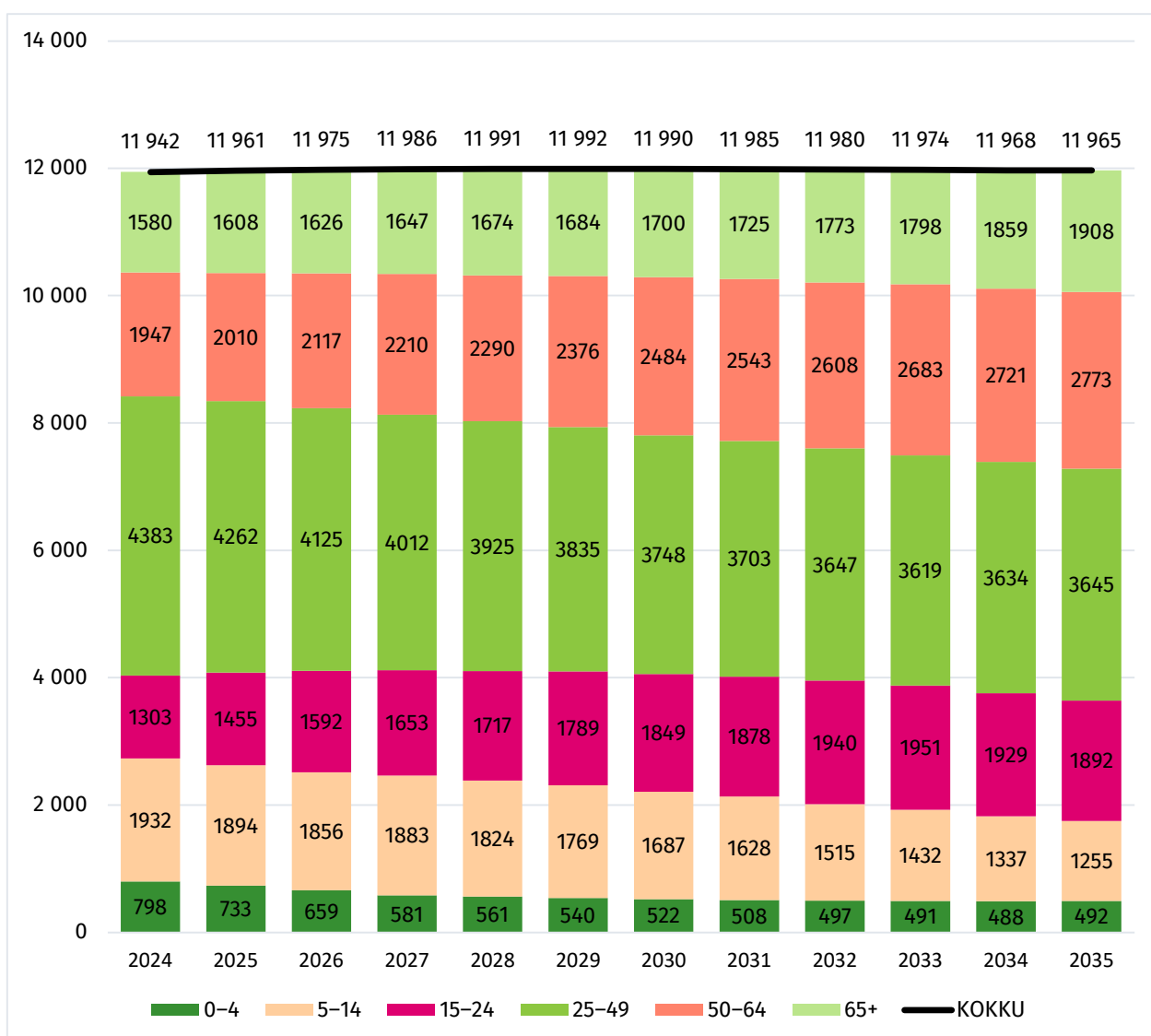
Mõlema rändestsenaariumi puhul on elanikkonna kasvu suurim potentsiaal kinnisvara kavandatavatest uusarendustest lähtuvalt Kasemetsa, Jälgimäe, Tännassilma ja Juuliku külas ning Saku alevikus.

¹ 01.01.2023 seisuga on Statistikaameti andmetel Saku vallas keskmine elamuühiku hõivatus 1,7 inimest. 2,6 inimest elamuühiku kohta on arvestatud senisel trendil, et Saku valda kolivad peamiselt lastega pered.

SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS

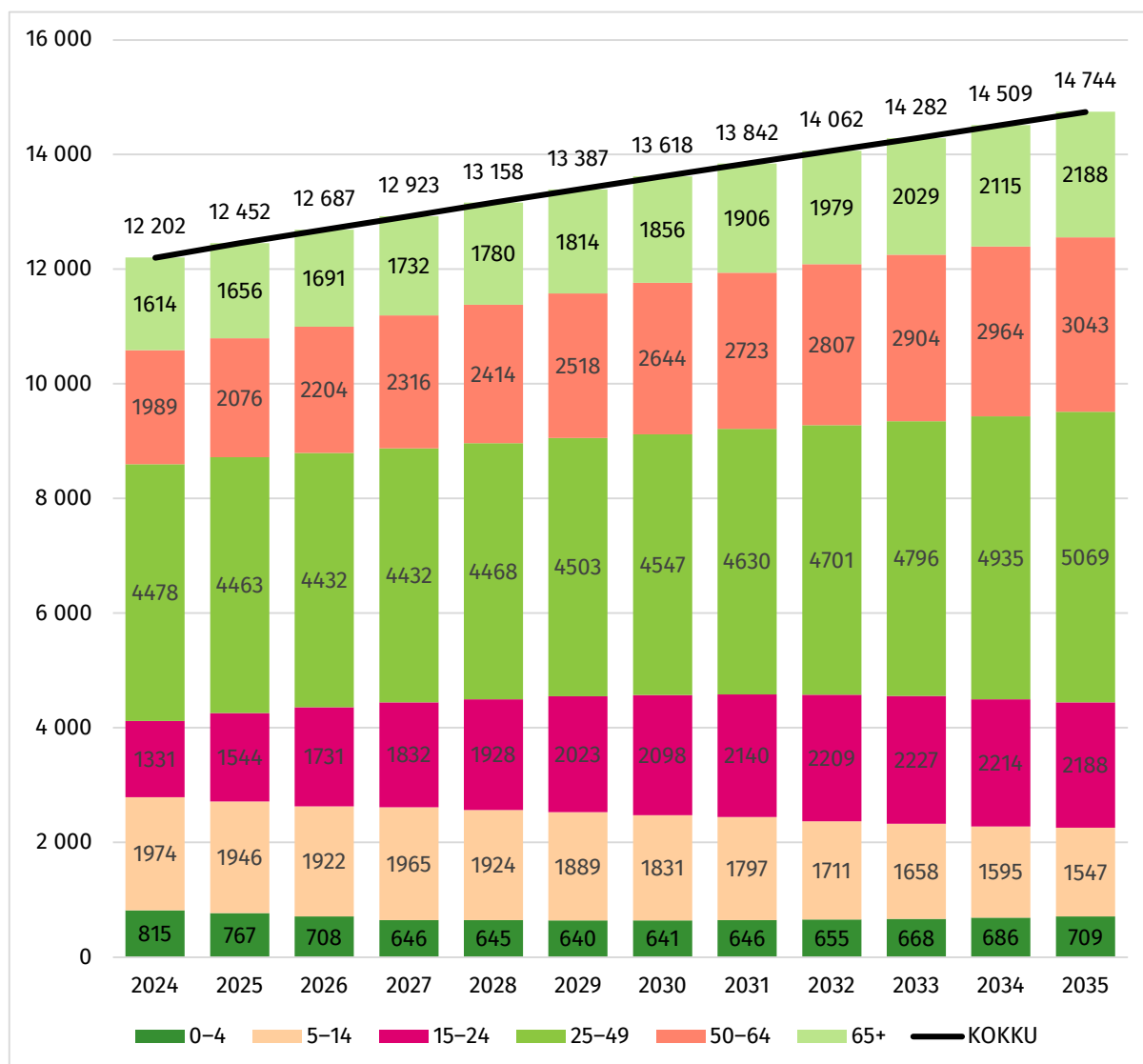
Allpool olevatelt joonistelt nähtub, et baasstsenaariumi kohaselt kasvaks elanike arv vallas 2035. aastaks minimaalselt (23 inimese võrra), 1. rändestsenaariumi järgi oleks kasv 2779 ning 2. rändestsenaariumi puhul 3790 inimest.

Baasstsenaariumi puhul on näha, et loomulik iive oleks aastatel 2025–2035 enam-vähem nullis ning elanike arv kasvaks võrreldes praegusega paarikümne inimese võrra. Märgatavalt väheneksid 2036. aastaks vanusegrupid 0–4 (–306 inimest), 5–14 (–677 inimest) ning 25–49 (–738 inimest). Kasvaks vanusegruppide 15–25 (+589 inimest), 50–64 (+827 inimest) ning 60-aastaste ja vanemate inimeste arv (+328).

Joonis 5. Baasstsenaarium

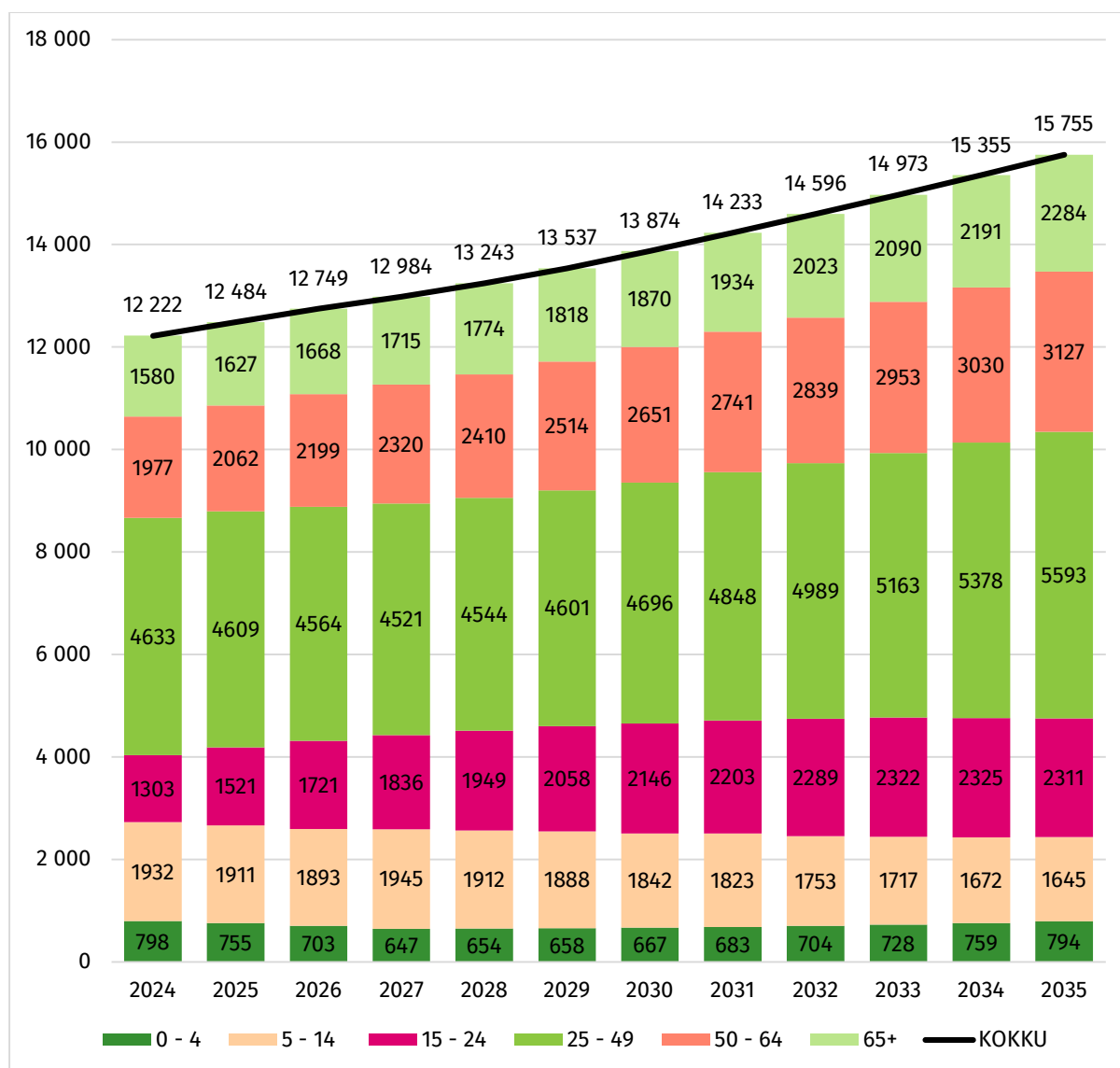
SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS

Joonis 6. Rändestsenaarium 1

1. rändestsenaariumi rakendumisel kasvaks Saku valla elanike arv 14 744 inimeseni (+2779 inimest), sealjuures väheneks 0–14-aastaste inimeste arv 474 võrra ning kõigi teiste vanusegruppide arv kasvaks. Laste arvu vähenemise põhjuseks on nii viimase paari aasta madalam sündimus kui ka asjaolu, et pereloomise ikka jõuab senisest väiksem põlvkond.

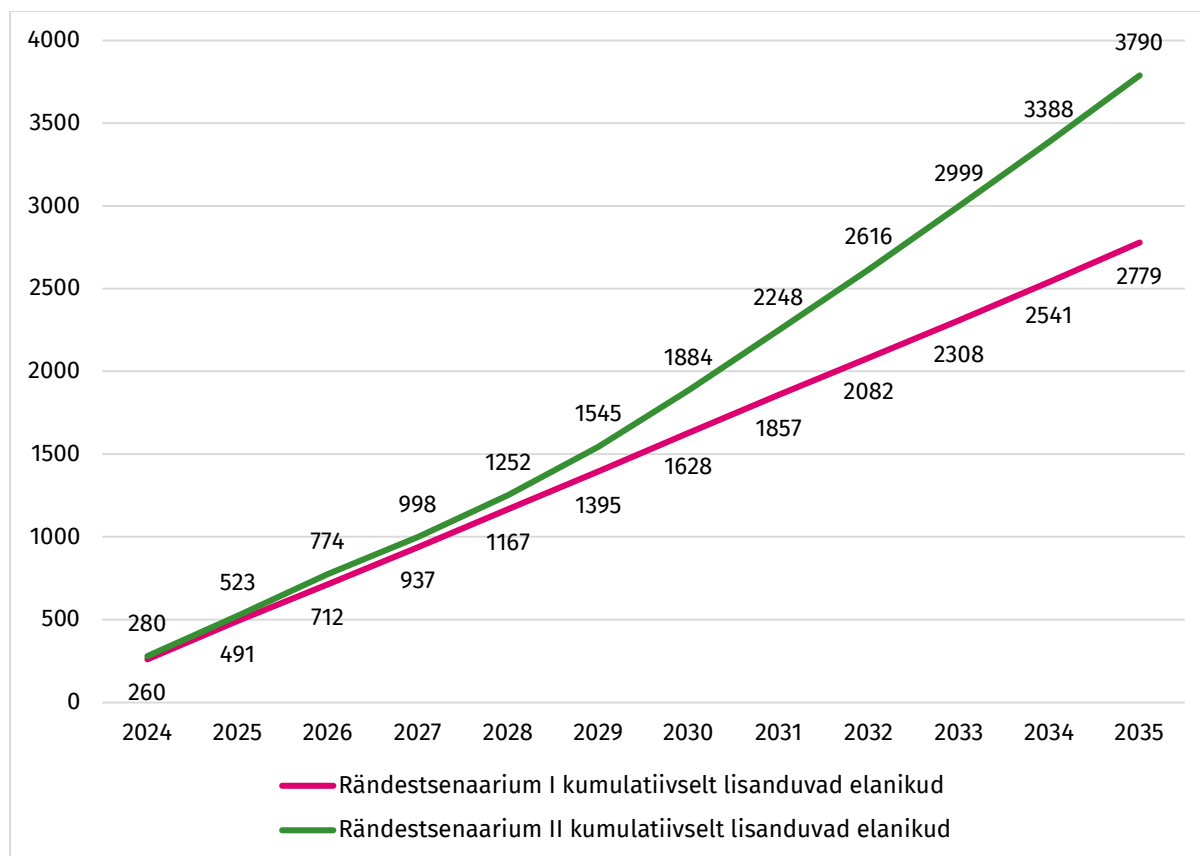
SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS

Joonis 7. Rändestsenaarium 2

2. rändestsenaariumi kohaselt kasvaks Saku valla elanike arv 2036. aastaks 15 755 inimeseni (+3790 inimest), sealjuures väheneks 5–14-aastaste inimeste arv 280 võrra ning kõigi teiste vanusegruppide arv kasvaks. Selle vanuseastme arvu vähenemise põhjuseks on nii viimase paari aasta madalam sündimus kui ka asjaolu, et pereloomise ikka jõuab senisest väiksem põlvkond.

SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS

Joonis 8. Saku valla rahvastikustsenaariumid: rändestsenaariumite võrdlus

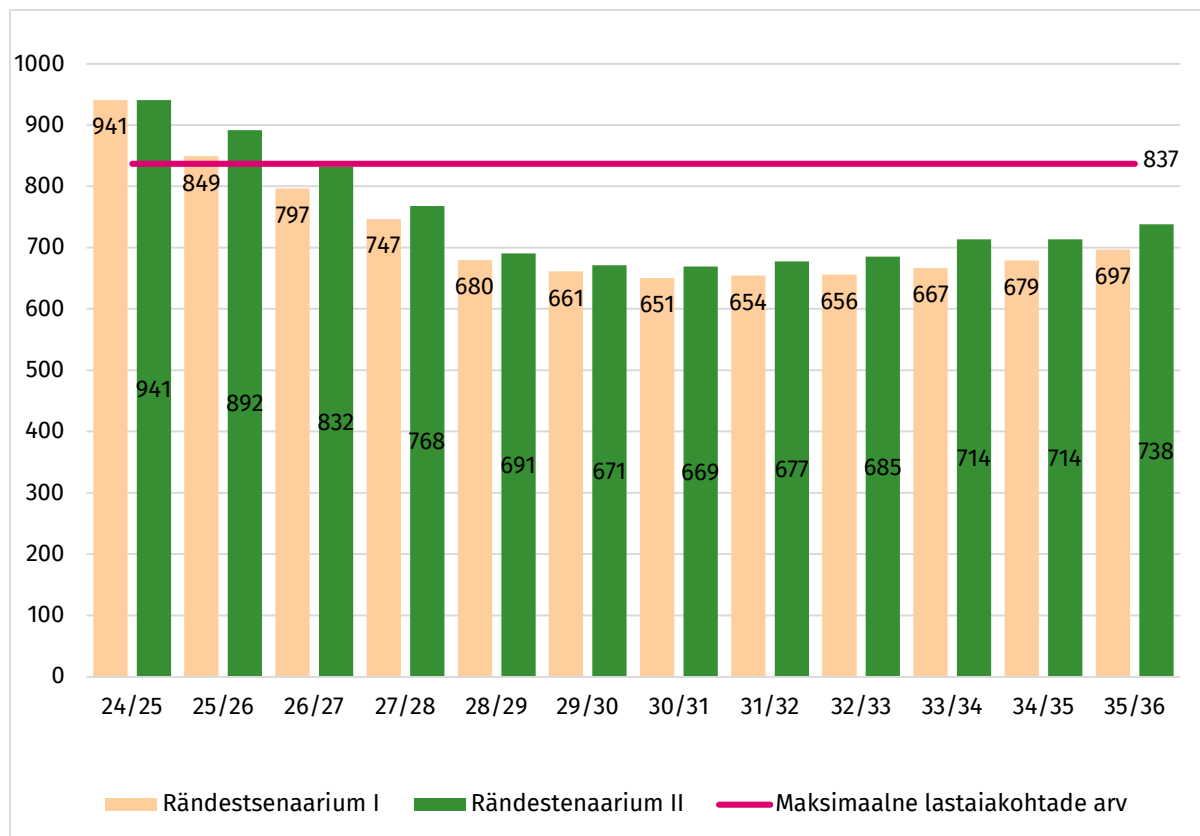
Arvestades rändesurvet Tallinna lähivaldadele, Saku valla soodsat asukohta, kinnisvaraarenduse praegust potentsiaali ning makromajanduslikku perspektiivi, on tõenäoline, et rakendub 2. rändestsenaarium.

Nagu juba eespool välja toodud, on 1. ja 2. rändestsenaarium aastatel 2024–2028 suhteliselt sarnased. 2. stsenaariumi suurem rahvastiku kasv algab 2029. aastal, sest võib eeldada, et makromajanduse paranemine aastatel 2027–2029 toob 2029. aastaks turule rohkem kinnisvara ning 2029. aastaks on inimeste laenuvõimekus ja üldine sotsiaalmajanduslik keskkond muutunud sedavõrd soodsamaks, et kinnisvara soetatakse taas rohkem. Kiireima kasvuga piirkondadeks on nii 1. kui ka 2. stsenaariumi kohaselt, vastavalt hetkel kehtestatud detailplaneeringutele ja väljaantud ehituslubadele Kasemetsa, Metsanurme, Tännassilma, Juuliku ja Männiku küla ning Saku alevik.

Kuna arengukava koostamise ajal on Saku vallavalitsuses olulise tähelepanu all piisava hulga lasteaia- ja põhikooli kohtade tagamise küsimus, siis vaadeldi ka neid aspekte rahvastikuprognoside koostamisel täpsemalt.

SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS

Praegune maksimaalne lasteaiakohtade arv Saku vallas on 873 ning lasteaija- ja sõimeealisi lapsi on kokku 940. 2023/24. õppeaastal käis Saku valla lasteaedades 798 last ning 129 last käisid teiste KOV-ide lasteaedades või muudes koolieelsetes lasteasutustes. Seega on hetkel lasteaija- ja sõimekohtadest puudus.

Joonis 9. Saku valla lasteaiakohtade vajadus

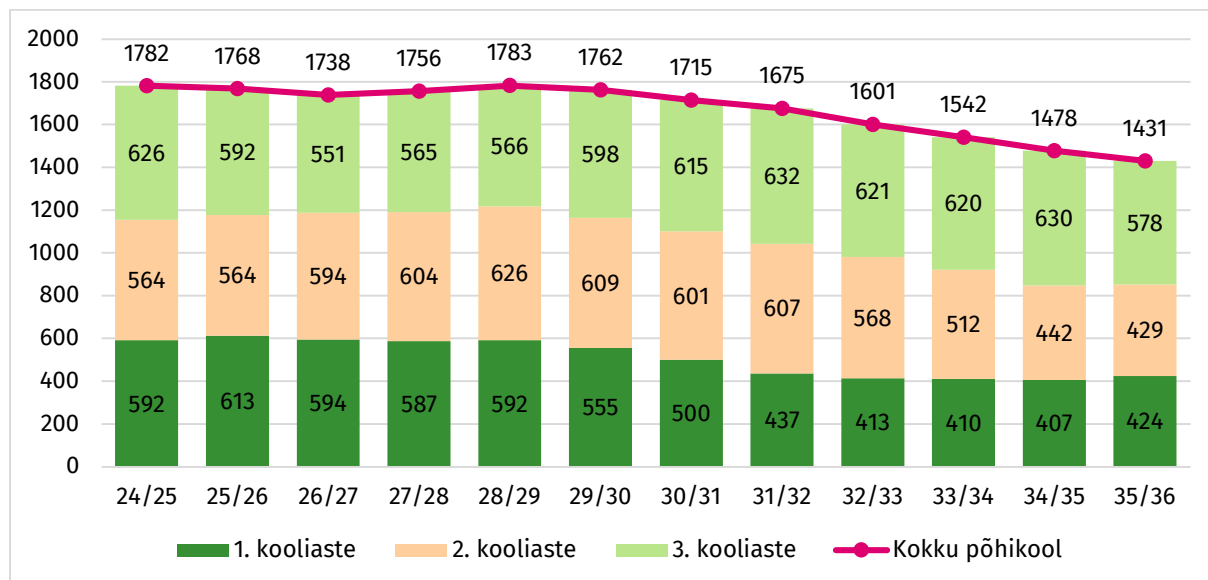
Lasteaiakohtade vajadus püsib vallas pakutavast maksimaalsest kohtade arvust kõrgemal kuni 2026/2027. õppeaastani (mil see on u 800 kohta) ning hakkab siis tasapisi langema. 1. rändestsenaariumi puhul on 2027/2028. õppeaastal vajadus 860 kohta ning 2035/2036. õppeaastaks langeb see 700 kohani. 2. rändestsenaariumi puhul on algtrend sarnane ning 2035/2036. õppeaastaks on kohtade vajadus 760.

Arvestades, et hetkel on valla lasteaedades maksimaalne arv 873 kohta, kuid tegelikkuses on vajadus arvestada ka erivajadustega lastega ja muudegi aspektidega, siis oleks pigem mõistlik arvestada väiksemate rühmadega kui maksimaalne lubatud laste arv rühmas².

² Lasteiarühma maksimaalne suurus: 20 last, sõimerühma maksimaalne suurus 14 last.

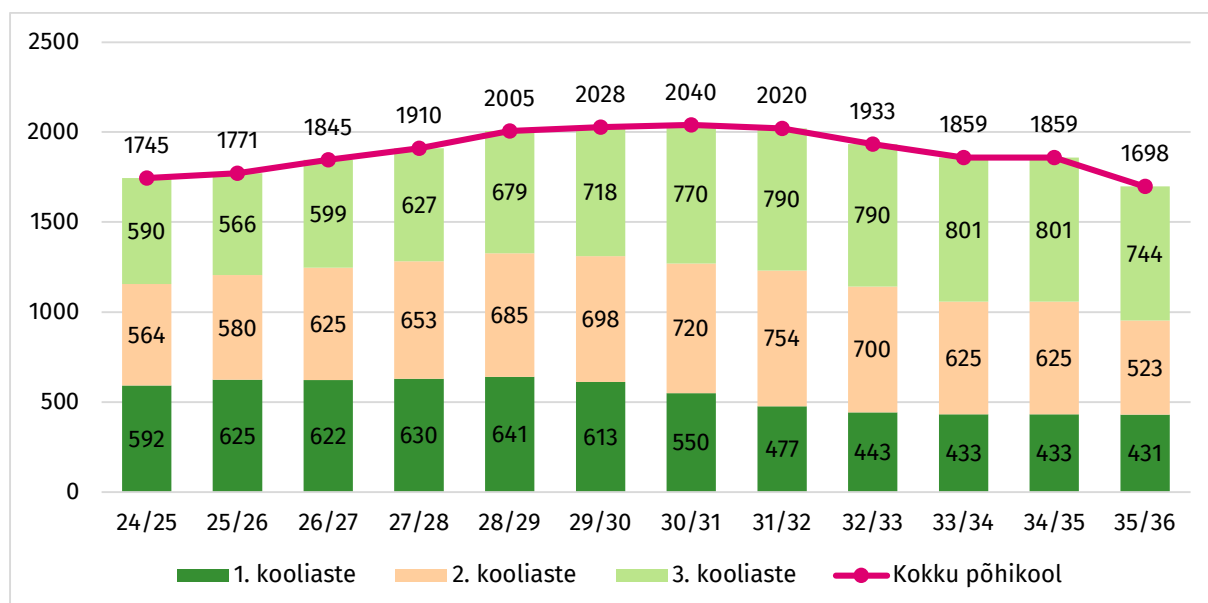
SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS

Põhikooliealiste laste arvu on kujutatud kahel järgneval joonisel. 1. rändestsenaariumi kohaselt püsib laste arv stabiilne õppeaastatel 2024/2025–2029/2030 ning hakkab siis langema kõigis kolmes kooliastmes, suurim on langus 1. kooliastmes. Kokku väheneb õppeaastatel 2030/2031–2035/2036 õpilaste arv u 330 õpilase võrra.

Joonis 10. Rändestsenaarium 1: Saku valla põhikooliealiste laste arv perioodil 2024–2035

2. rändestsenaariumi kohaselt kasvab õpilaste arv 2030/2031. õppeaastaks 2040 õpilaseni ning hakkab seejärel tasapisi langema, jõudes 2035/2036. õppeaastaks u 1700 õpilaseni.

Joonis 11. Rändestsenaarium 2: Saku valla põhikooliealiste laste arv perioodil 2024–2035

Gümnaasiumiealiste noorte arv jääb vaatlusalusel perioodil vahemikku 760–900.

SAKU VALLA RAHVASTIKUPROGNOOS

KOKKUVÖTTES SAAB ÕELDA, ET:

- arvestades rändesurvet Tallinna lähivaldadele, Saku valla soodsat asukohta, kinnisvaraarenduste praegust potentsiaali ning makromajanduslikku perspektiivi, on tõenäoline, et rakendub 2. rändestsenaarium;
- rahvaarv kasvab 2. rändestsenaariumi puhul 12 aastaga pea kolmandiku (1. rändestsenaariumi puhul on kasv $\frac{1}{5}$ praegusest rahvaarvust), mis toob endaga kaasa suurenenud vajaduse valla pakutavate teenuste järele ning ka suurema liiklustiheduse ja energiatarbe;
- kuna peamine rahvastiku kasv tuleb elanikkonna tööelistest vanuserühmadest, siis kasvavad ka valla tulud füüsilise isiku tulumaksu arvelt (2. stsenaariumi puhul kasvavad need tänasega võrreldes 37%).

3. HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

Alusharidus

Alusharidust pakub Saku vallas kolm munitsipaallasteaeda:

- Saku lasteaed Päikesekild (Saku alevikus), 19 rühma, 2023/2024. õppeaastal 358 last
- Saku lasteaed Terake (Saku alevikus), 17 rühma, 2023/2024. õppeaastal 309 last
- Kurtna kooli lasteaed (Kurtna külas), 7 rühma, 2023/2024. õppeaastal 131 last

Laste arv Saku valla lasteaedades on alates 2015. aastast kasvanud 130 lapse võrra (20%). Saku lasteaias Päikesekild on laste arv võrreldes 2015. aastaga kasvanud 28%. Saku lasteaias Terake on sama ajaga kasv olnud 24%, kuid Kurtna Kooli lasteaias on laste arv kahanenud 6%.

2023. aasta septembri seisuga kasutab eralasteasutuse teenuse hüvitist 80 last. Saku alevikus asuvas Sofi Lastekeskuses käib 44 last. Lisaks käib 17 lastehoius üle Harjumaa veel 36 Saku valla last. Samuti pakutakse lasteaiakohti vastavalt Saku ja Saue valla koostöökokkuleppele Nõlvaku (23 Saku valla last) ja Tuleviku Lasteaias (9 Saku valla last), mis asuvad Saue vallas.

Väljaspool Saku valda käib lasteaias 2023. aasta detsembri seisuga 59 (sh Tallinna linna lasteaedades 21) last. 15.12.2023 seisuga on lasteaias järjekorras 182 last, kellest soovitud ajal (lasteaias käimise alustamise aeg soovitud enne 01.01.2024) ei ole saanud munitsipaallasteaias kohta 112 last. Saku valla lasteaedades käib 14 last teistest omavalitsustest (allikas: EHIS). Hariduslike erivajadustega laste arv lasteaedades on 2023. aasta detsembri seisuga 18.

98% 3–6-aastastest lastest käib lasteaias – see on eeskujulik näitaja, mis annab lastele edasiseks hariduse omandamiseks väga hea aluse.

Saku valla munitsipaallasteaedades on alushariduse õpetajaid kokku 100 (sh liikumis- ja muusikaõpetajad), nendest Saku lasteaias Päikesekild 43 õpetajat, Terakeses 38 ja Kurtna kooli lasteaias 19 õpetajat.

Alushariduse õpetaja ametikohti on Saku vallas 96,25, nendest 42,75 Saku lasteaias Päikesekild, 38 Terakeses ja 15,5 Kurtna kooli lasteaias. Alushariduse õpetaja ametikohtade

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - ALUSHARIDUS

andmetes on arvestatud ka liikumis- ja muusikaõpetajatega (ei ole arvestatud tugispetsialistidega).

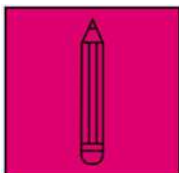
Kvalifikatsiooninõuded on täidetud 87 ja täitmata 13 õpetajal.

Lasteiaiaõpetajate vanuseline jaotus:

- noorem kui 30: 11 töötajat
- 30–39: 27 töötajat
- 40–49: 27 töötajat
- 50–59: 30 töötajat
- 60 ja vanem: 13 töötajat

Käesoleval ajal on vallas lasteaiakohtadest terav puudus ning rahvastikuprognoside alusel ületab nõudlus kohtade arvu hinnanguliselt kuni 2027. aastani. Pärast seda hakkab kohtade vajadus väheneva sündimuse arvelt kahanema. Samas tuleb arvestada asjaoluga, et erivajadustega laste proportsioon laste koguarvust on Eestis aasta-aastalt kasvanud. Seepärast on oluline uute lasteaiakohtade loomisel läbi mõelda tulevikunõudlus ja ruumiline paindlikkus.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

Üldharidus

Üldharidust pakuvad Saku gümnaasium, Kurtna kool ja Kajamaa kool. Kurtna koolis ja Kajamaa koolis toimub õpe 1.–9. klassini, Saku gümnaasium pakub lisaks põhiharidusele ka gümnaasiumiõpet. Gümnaasiumis puuduvad konkreetsed õppesuunad. Saku gümnaasium ja Kurtna kool on üldhariduskoolid, kus õpe toimub riikliku õppekava alusel. Kajamaa kool on hariduslike erivajadustega õpilaste jaoks. Õpe toimub seal vastavalt iga õpilase võimetele erinevates ainetes põhikooli riikliku õppekava või põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi.

2023/2024. õppeaasta detsembri seisuga käib Saku valla koolides 1857 last:

- 1537 last käib Saku gümnaasiumis (1287 põhikoolis ja 250 gümnaasiumis)
- 253 last Kurtna koolis
- 67 last Kajamaa koolis

2023/2024. õppeaastal õpib põhikooli astmes kokku 1607 last, sh 1. kooliastmes 547 õpilast, 2. kooliastmes 481 õpilast, 3. kooliastmes 579 õpilast, ning gümnaasiumis 250 õpilast.

1. kooliastmes õppivate laste arv on võrreldes 2015/2016. õppeaastaga kasvanud 17%, 2. kooliastmes õppijate arv 27%, 3. kooliastme õpilaste arv 66%. Suurima kasvu on läbi teinud gümnaasiumiastmes õppijate arv – kasv on olnud koguni 86%. Üldhariduse omandajate arv on Saku vallas alates 2015. aastast kasvanud 48%.

Väljaspool Saku valda käib teiste omavalitsuste munitsipaalkoolides 2023. a detsembri seisuga 198 õpilast; Saku valla koolides käib 97 õpilast teistest omavalitsustest (allikas: EHIS).

Üldhariduse õpetajad 2023/2024. õppeaastal:

- ametikohtade arv 152,92, neist 118,26 Saku gümnaasiumis, 17,51 Kurtna koolis ja 17,15 Kajamaa koolis
- õpetajate arv 172

Kvalifikatsioon:

- kvalifikatsioonile vastavate õpetajate arv oli 2023/2024. õppeaasta alguses 123 (71,5%³). Kui Kajamaa koolis ja Kurtna koolis oli kvalifikatsioonile vastavate õpetajate

³ Sama probleemi markeerib ka minuomavalitsus.ee hinnang, kus valla taset on hinnatud alla baastaseme, s.o vähem kui 80% õpetajatest vastab kvalifikatsioonile.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - ÜLDHARIDUS

proportsioon 2022. aastal sarnane Eesti keskmisega⁴ (vastavalt 80% ja 85%), siis Saku gümnaasiumis vastas samal ajal kvalifikatsioonile 61,7% õpetajatest

- kvalifikatsioonile mittevastavate õpetajate arv: 49 (28,5%)

Vanuseline jaotus:

- noorem kui 30: 18 töötajat
- 30–39: 40 töötajat
- 40–49: 47 töötajat
- 50–59: 36 töötajat
- 60 ja vanem: 31 töötajat

Alates 2015/2016. õppeaastast ei ole vaatlusalusel ajal õpetajate vanuselises koosseisus silmapaistvaid muutusi toimunud. Mõnevõrra on kahanenud 30–39-aastaste õpetajate osakaal (5 protsendipunkti) ning 7 protsendipunkti võrra on kasvanud 40–49-aastaste õpetajate osakaal, väikest kasvu näitab ka vanemate kui 59-aastaste õpetajate vanusegrupp (kasv u 3 protsendipunkti).

Arvestades asjaolu, et 2. kui tõenäolisima rahvastikustsenaariumi kohaselt kasvab põhikoolis õpilaste arv, aga ka õpetate keskmine vanus ning pensioniikka jõuab suurem grupp praegu koolides töötavaid õpetajaid, on kvalifitseeritud õpetajatele Saku valla koolides töötamise atraktiivsemaks muutmiseks vaja välja töötada karjäärimudel, mis oleks seotud töötasuga ja võimaldaks õpetajatele nii vertikaalset kui ka horisontaalset arengut.

⁴ 2022. aastal oli Eesti keskmine 80,7%.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

Tugispetsialistid koolides ja lasteaedades

Kõikides Saku valla koolides on laste arengule kaasa aitavad tugimeeskonnad, 2023/2024. õppeaastal oli kokku 21 tugitöötajat (18 spetsialisti ja 3 tugimeeskonna juhti). Hariduse tugispetsialistidest töötab koolides 5 eripedagoogi, 5 koolipsühholoogi, 3 logopeedi ja 5 sotsiaalpedagoogi). Kvalifikatsioonile vastab 18-st 17 spetsialisti ehk 94% (töötaja, kellel veel ei ole vajalikku kvalifikatsiooni, peaks selle 2024. aastal kevadel saama – õpib psühholoogia magistrantuuri viimasel kursusel).

Tugispetsialistide ametikohti oli samal õppeaastal järgnevalt:

- 4,5 eripedagoogi ametikohta
- 4,8 koolipsühholoogi ametikohta
- 2,25 logopeedi ametikohta
- 4,5 sotsiaalpedagoogi ametikohta

Kõikides Saku valla munitsipaallasteaedades on tugispetsialistid – eripedagoogid ja logopeedid/kõnearendusõpetajad ning HEV-koordinaatori (HEVKO) ülesandeid täitev tööaja. Andmetes on arvestatud eripedagooge, logopeede ja kõnearendusõpetajaid.

Kokku on Saku valla munitsipaallasteaedade tugimeeskondades 10 töötajat, lisaks 3 HEVKO-t. 8 spetsialisti omab vajalikku kvalifikatsiooni ja 2 töötajal on erialane magistrikraad omandamisel. Saku lasteaias Päikesekild on 4 tugispetsialisti, kes kõik vastavad kvalifikatsioonile. Lasteaias Terake on 4 tugispetsialisti, kellest 2 vastavad kvalifikatsioonile ning 2 omandavad eripedagoogika ja logopeedia kõrgharidust. Kurtna kooli lasteaias on 2 eripedagoogi, kes vastavad kvalifikatsioonile.

Ülevaates ei kajastu direktorid, õppejuhid (kui nad ei ole õpetajad), õpetaja abid, abiõpetajad, tervishoiutöötajad, eesti keele õpetajad, mänguterapeut, sest nad ei ole alushariduse õpetajad ega tugispetsialistid. Lisaks ei kajastu ülevaates lapsehoolduspuhkusel olevad õpetajad.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

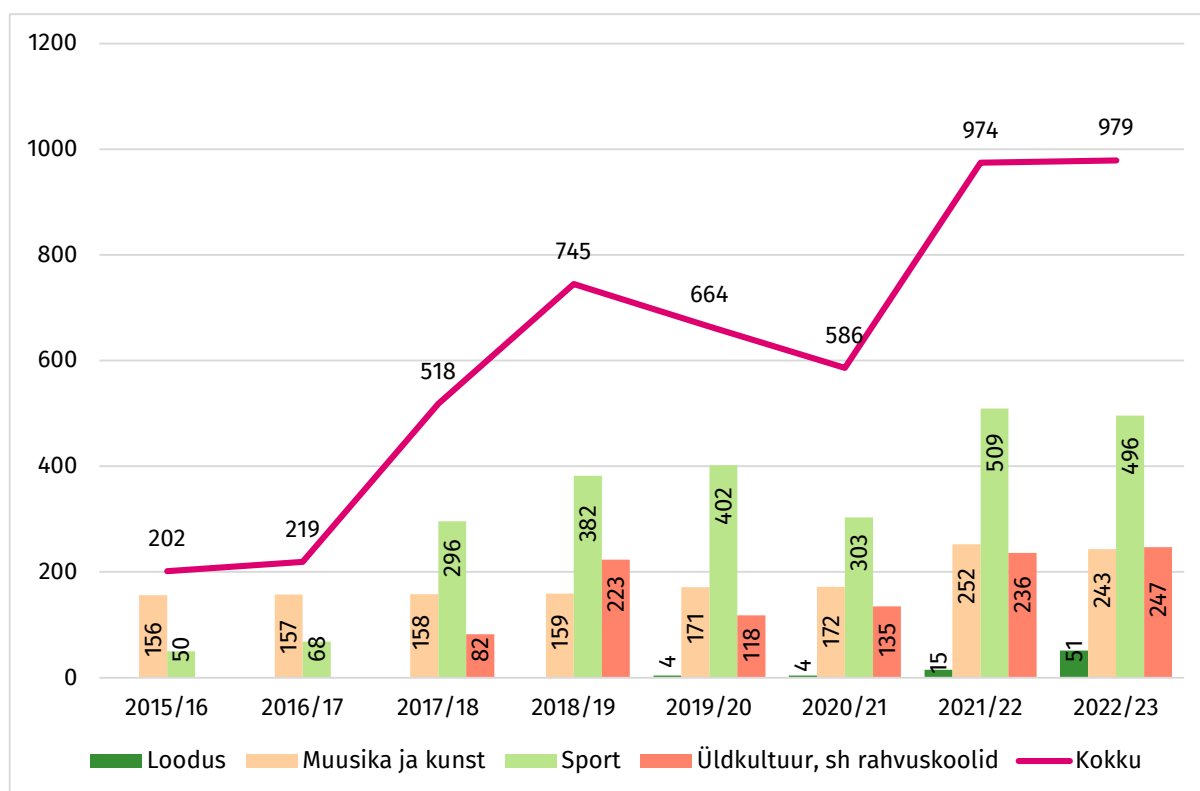

Huviharidus ja noorsootöö

Saku vallas tegutseb üks registreeritud huvikool – Saku Muusikakool. Muusikakoolis on 22 õppekava, kokku õpib 171 last. Õpetajaid on 23.

Õpetajate vanuseline jaotus on järgmine:

- nooremaid kui 30: 4 inimest
- 30–39: 3 inimest
- 40–49: 5 inimest
- 50–59: 7 inimest
- 60 ja vanemad: 4 inimest

Joonis 12. Õppurid huvihariduses valdkondade lõikes (allikas: haridussilm.ee)

Vald on sõlminud koostöölepingud Saue, Kiili ja Kohila valla ning Tallinna linnaga, mille tulemusena tasutakse huvikooli õppurite vastastikune koolituskulu. Vallas tegutsevad mitmed erahuviharidust pakkuvad organisatsioonid, sealhulgas 14 spordiklubi.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED – HUVIHARIDUS JA NOOSOOTÖÖ

Huvihariduses/-tegevuses osalenud noorte arv (allikas: e-keskkond ARNO NOOREKA süsteem, kus on andmed Saku valla noorte kohta vanuses 7–19):

- 2021: 974 noort
- 2022: 1264 noort
- 2023: 1193 noort

Vallas on üks noortekeskus – Saku valla noortekeskus, millel on kaks tegutsemiskohta (Sakus ja Kiisal).

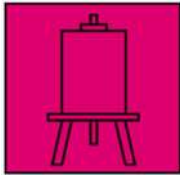
Tabel 1. Saku valla noortekeskuse statistika (allikas: 2022. majandusaasta aruanne)

	2021	2022
Külastuste arv	6577	6563
Noorte arv	421	552
Huviringide arv	8	5
Ametikohti kokku,	5,5	5,5
sh noorsootöötajaid	4	4

Kokkuvõttes saab öelda, et huvihariduses osalemiseks tagab Saku vald väga head võimalused. Huvihariduses osalevate laste ja noorte arv on alates 2015. aastast mitmekordistunud (2015. aastal osales 202 ning 2023. aastal 1193 last ja noort). Kokku osaleb noorte huvitegevuses ja -hariduses 63% sihtgrupist, põhiline kasv on toimunud vanusegrupis 7–13. Arvestades laste ja noorte arvu kasvu ning samuti nende aktiivsuse kasvu osaleda huvihariduses ja -tegevustes, on vaja leevendada noortekeskuse ruumipuudust. Senisest rohkem tuleb tähelepanu pöörata eri vanuserühmadele sobivate (sh eriti 15+ vanuserühmale suunatud) eakohaste huvitegevuste arendamisele ning valla noorsootöötajate jõudmisele ka väiksematesse asustusüksustesse. Tegevused on vajalikud ennetamiseks noorte haridusest, koolitustelt ja tööturult väljalangemist.

Saku vallas tegutseb kolm noorteorganisatsiooni: Saku skaudid, kodutütred ja noorkotkad ning Eesti Evangeelse kiriku Toomase koguduse noorte rühm. Noorteorganisatsioonid kasutavad oma tegevuste läbiviimiseks ruume soodustingimustel (võimalusel ka tasuta).

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

Kultuur

Saku valla peamine kultuuriasutus on Saku valla kultuurikeskus, mis tegutseb kahes kohas – Sakus ja Kiisal. Kultuurikeskuses töötab töölepinguga 14, käsunduslepinguga 24 ja teenuslepinguga 9 inimest.

2022. aastal korraldas kultuurikeskus 84 üritust. Lisaks renditi ruume veel 80 ürituseks (sh koosolekud, koolitused jms), mille korraldaja on väljastpoolt maja. Kultuurikeskuse peamine funktsioon on ürituste korraldamine, lisaks pakutakse Saku valla kodanikele 5. eluaastast kuni eakateni erinevaid huviringe. Tegutseb 15 kollektiivi: 7 rahvatantsurühma, 2 lauluansamblit, 2 pilliansamblit, 2 tantsurühma, lisaks koor ja mandoliiniorkester. 2023. aastal on augusti seisuga korraldatud eri vanusegruppidele kokku 98 üritust. 2023. aastal (augusti seisuga) külastas üritusi 11 520 inimest. Rahvakultuuri harrastajate arv asutustes on 612, nendest kultuurikeskuses 307, Kurtna koolis 63 ja Saku gümnaasiumis 242.

Keskkonnas minuomavalitsus.ee on hinnatud Saku valla kultuurikollektiivide arvu valdkonniti (puhkpillimuusika, rahvamuusika, rahvatants, käsitöö, harrastusteater, koorilaul, kultuurikorraldus ja -seltsid, folkloor, muu instrumentaalmuusika, muu tants ja muu vokaalmuusika) hindega „edasijõudnud“ (vähemalt üks kollektiiv kuues rahvakultuuri alavaldkonnas). Sama hinne on antud ka elanike osaluse kohta rahvakultuurikollektiivides (vähemalt 50 harrastajat 1000 elaniku kohta).

KULTUURIÜRITUSED VALLAS

Peamised valla kultuuriüritused on jõulukuuskede põletamine, kinoseansside korraldamine, teatrite külalisetendused, vabariigi aastapäeva aktus-vastuvõtt, jaanipäev, festival Sack von Sound, laste laulukonkurss, kevadlaat, jõulutelk (jõululaat), adventiküünalde süütamine, mälumäng, lasteüritused. Saku valla noortekeskus korraldab septembris ühte suurt üritust – koolialguse festivali. Vallas on neli eakate ühendust, kes samuti korraldavad mitmesuguseid üritusi. Külakogukondade roll kultuurielu korraldamisel on vähene. Metsanurme külaselts korraldab sündmusi nii oma küla kogukonnale kui ka kogu vallarahvale, kuid on ka suuremad üritused – teatrietendused ja kontserdid, millele oodatakse avalikku publikut. Järjest rohkem korraldab sündmusi Saku mõis.

Arengukava koostamise ajal toimunud aruteludel toodi välja, et kultuuriasutuste ruumid on jäänud kitsaks, ei võimalda pakkuda elanike ootustele vastavaid kultuuriteenuseid eri

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - KULTUUR

vanuserühmadele, mis omakorda seab korraldatavatele sündmustele piirangud. Samuti peeti oluliseks teha senisest rohkem koostööd valdkonnas tegutsevate eraettevõtete ja mittetulundusühendustega ning parandada kultuuriinfo kättesaadavust elanikele.

RAAMATUKOGUD

Saku Vallaraamatukogu koosneb pearaamatukogust asukohaga Sakus ja harukogudest Kiisal, Kurtnas ja Kajamaal (hiljuti avatud).

Vallaraamatukogu peamised näitajad seisuga 31.12.22:

- kogude suurus: 68 888
- lugejate arv (aktiivsed): 2925
- külastuste arv: 55 423
- laenutuste arv: 58 978

Keskkonnas minuomavalitsus.ee hinnatakse Saku valla raamatukogude külastatavust (füüsiliste külastuste arv elaniku kohta) hindega „edasijõudnud“ (vähemalt neli külastust elaniku kohta). Samal ajal kasutajaskonna osakaalu omavalitsuse elanike koguarvust on hinnatud madalaks – hindega „baastase“ (vähemalt 20% elanikest).

Raamatukogud korraldavad ka näituseid, teematunde lastele ja muid kohtumisi-üritusi. Siiski saaks mitmekesisendada senist teenuste valikut ja neid arendada, näiteks pakkudes elanikele koolitusi.

MUUSEUMID

Vallas tegutseb kaks muuseumi, mis ei kuulu vallale: mootorrattamuuseum Kurtna külas ja Saku Õllemuuseum.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

Sport

Peamine spordikeskus on Saku alevikus asuv Saku Valla Spordikeskus. Kokku on vallas 28 spordiobjekti. Vallavalitsuse hallata on spordikeskus ja erinevad spordirajatised koolide juures.

Vallas pakub sporditegevuse võimalust 17 spordiklubi, kelle trennid toimuvad Saku valla spordikeskuses, Saku valla kultuurikeskuses, Saku gümnaasiumis ja Kurtna koolis.

Kokku osaleb sporditegevuses 1260 noort vanuses 7–19 eluaastat. Keskkonnas minuomavalitsus.ee hinnatakse Saku valla 5–19-aastaste noorte osalust spordiklubide ja -ringide töös eeskujulikuks – vähemalt 50 organiseerunud harrastajat 100 noore kohta. Sama kehtib täiskasvanute kohta – vähemalt 5 organiseerunud harrastajat 100 täiskasvanu kohta, millega valla olukorda hinnatakse eeskujulikuks.

Arengukava koostamise ajal toimunud aruteludel toodi siiski välja vajadust leida uusi viise, kuidas jõuda elanikeni ning neid motiveerida aktiivset ja tervislikku eluviisi harrastama. Samuti peeti oluliseks rajada uusi terviseradasid Saku alevikust väljapoole ning koostada ülevaade ja seejärel tutvustada potentsiaalsetele kasutajatele valla territooriumil paiknevaid matkaradasid.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

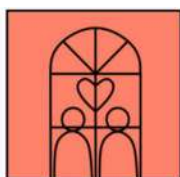
Kodanikuaktiivsus ja vabaühendused

Saku vallas tegutseb aktiivselt üle 20 vallalt tegevustoetust taotleva vabaühenduse: Männiku Küla Selts, Rahula Külaselts, Mittetulundusühing Kodukoht Kiisa, Kajamaa Külaselts, Metsaveere Külaselts, MTÜ Linsi, mittetulundusühing Saue küla, mittetulundusühing Juuliku Külaselts, MTÜ Murimäe, mittetulundusühing Metsanurme, mittetulundusühing Kasemetsa Küla, mittetulundusühing Üksnurme Küla, mittetulundusühing Kurtna Külaselts, seltsing Saku pensionäride ühendus Elukaar, seltsing KI-KU-TA-RO PÜ, Kajamaa piirkonna pensionäride seltsing Meelespea, Saku Diabeetikute Selts, Saku Valla Lasterikkad, Saku Valla Invaühing, mittetulundusühing Sakukad, EELK Toomase Kogudus. Aktiivsed vabaühendused viivad ellu mittetulundusliku tegevuse toetuse abil (MTT) erinevaid spordi-, kultuuri- ja muu tegevusvaldkonna projekte. Tegevustoetust makstakse kuuele volikogu otsusega määratud mittetulundusühingule, seltsingule või sihtasutusele (Kiisa-Kurtna-Tagadi-Roobuka pensionäride ühendus, Kajamaa piirkonna külade pensionäride ühendus Meelespea, Saku pensionäride ühendus Elukaar, MTÜ Saku Diabeetikute Selts, MTÜ Saku Valla Invaühing ja Saku Valla Lasterikkad). Külavanemate ümarlaud käib koos vastavalt vajadusele ja päevakorda kerkinud teemadele. 2023. aastal toimus esimene kogukonna inspiratsioonipäev ja pandi alus ideele luua Saku valla aktiivsete kogukonnainimeste mõttekoda.

Juba mitu aastat on kohalikel elanikel võimalik esitada kaasavasse eelarvesse oma ettepanekud ja ideed ning nende üle hääletada. Nii on valminud elanike soovil näiteks mitu tänavavalgustusobjekti (Tuisu tee 2020 ja Sprindi tee 2023), Metsanurme küla välijõusaal (2022), Saku mõisapargi risttiigi sillad (2021). Saku valla territooriumil on kolm kogukonnaaeda: Kurtna, Tõdva ja Lokuti külas. Kõik aiad on eriilmelised ja omamoodi ning pakuvad erinevaid võimalusi lisaks marja- ja köögiviljakasvatusele: toidusalu, ürdiaed, permaaed, põllulilleala jmt.

Arengukava koostamise ajal toimunud aruteludel toodi välja vajadus võimestada kogukondade eestvedajaid koolituste ja nõustamise abil, samuti vajadus parandada info liikumist ja omavahelist suhtlust kohaliku omavalitsuse, külade ja elanike vahel.

4. HOITUD INIMESED

Hoolekanne

Saku valda iseloomustab eakate madal osakaal rahvastikust. Eakate arv (vanuserühmas 65 ja vanemad) on 1716 inimest, eakate osakaal elanikkonnast on 14,4% (seisuga 01.01.24, allikas: rahvastikuregister).

Sellest tulenevalt on sotsiaaltoetuste taotlejate arv Saku vallas üsna väike. Saku valla tegevuskuludest moodustasid sotsiaalse kaitse kulud 2022. aastal 4,7% (1 473 921 eurot), mis on küll 43% võrra suurem kui 2021. aastal.

Tabel 2. Tegevuskulude jaotus valdkondade järgi 2021–2022 (allikas: Saku valla 2021. ja 2022. aasta konsolideerimisgrupi majandusaasta aruanded)

Tegevusala	2021	2022	osakaal 2022	muutus 2021 vs. 2022
Haridus	12 272 022	14 797 037	47,3%	20,6%
Vaba aeg, kultuur, religioon	2 475 719	2 764 782	8,8%	11,7%
Majandus	4 560 372	6 242 864	20,0%	36,9%
Sotsiaalne kaitse	1 030 548	1 473 912	4,7%	43,0%
Üldised valitsussektori teenused	1 876 258	2 479 439	7,9%	32,1%
Elamu- ja kommunaalmajandus	1 799 239	1 877 615	6,0%	4,4%
Keskkonnakaitse	1 186 218	1 627 520	5,2%	37,2%
Avalik kord ja julgeolek	19 514	22 370	0,1%	14,6%
KOKKU	25 219 890	31 285 539	100,0%	

HOITUD INIMESED – HOOLEKANNE

Sotsiaalse kaitse kulude osakaal on märgatavalt madalam ka Eesti keskmisest (10,6%). Keskkonnas minuomavalitsus.ee on Saku valla olukorda hinnatud eeskujulikuks – pikaajaliselt toimetulekutoetust saavate elanike arv 1000 elaniku kohta on alla 5.

Samal ajal tuleb tulevikku vaadates arvestada, et nagu mujalgi Eestis, pikaajalises vaates eakate osakaal suureneb, sündimus järgmise kümne aasta jooksul aga langeb. Seetõttu on mõttekas pikemas perspektiivis kaaluda näiteks kaasaegse eakate kodu rajamist, milles pakutakse nii ööpäevast kui ka intervallhooldust.

Vald osutab sotsiaalnõustamise teenust erinevatele sihtrühmadele (sh toimetulekuraskustega isikutele ja peredele, puuetega inimestele, lastega peredele ja eakatele) ja korraldab 13 sotsiaalteenuse osutamist: koduteenus, tugiisikuteenus, täisealise isiku hooldus, isikliku abistaja teenus, sotsiaaltransporditeenus, eluruumi tagamise teenus, väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus, lapsehoiuteenus, turvakoduteenus, varjupaigateenus, võlanõustamisteenus, asendushooldusteenus, järelhooldusteenus).

Vähekindlustatud inimestele osutatakse Saku päevakeskuses lisaks vajaduspõhiseid sotsiaalteenuseid, nagu duši kasutamise teenus, pesu pesemise ja kuivatamise teenus, toidu vahendamise teenus. Psühholoogilise nõustamise, pereteraapia jms teenuseid ostetakse teenusepakkujatelt. 2021. aasta detsembris valmis uus renoveeritud munitsipaalnõustamismaja – Jõesilla maja.

Minuomavalitsus.ee keskkonnas on antud Saku vallale hinnang „edasijõudnud“ sotsiaaleluruumist eraelamispinnale elama asunud inimeste osakaalu kohta: vähemalt 50% kõigist sotsiaaleluruumi teenuselt lahkujatest asub elama eraelamispinnale.

Lai valiku sotsiaalteenuste ja -toetuste kõrval on siiski vaja edaspidi toetada senisest rohkem lähedase hooldusvajadusega peresid, kes vajavad hooldamise ajal nii puhkust kui tuge (näiteks tugigruppide, hooldusasenduse jms kaudu). Lisaks seisab lähiaastatel ees koduhooldusteenuse ümberkorraldamine tulenevalt teenusele kehtestatud uutest nõuetest, mille tõttu tuleb juurutada lisateenuseid ja suureneb ka teenuse maht.

Vallas asub üks hoolekandetasutus – Saku päevakeskus, mis pakub teenuseid ka puuetega inimestele.

Puude liigi järgi on Saku vallas laste ja täiskasvanute seas enim psüühikahäirega (vastavalt 26 ja 56) ning eakate seas liikumispuudega (135) isikuid. Puuetega laste koguarv 2023. aastal veidi suurenes (2022. a 69, 2023. a 75), puuetega täiskasvanute koguarv ja eakate koguarv vähenesid (vastavalt 2022. a 174 ja 2023. a 159 ning 2022. a 238 ja 2023. a 223).

HOITUD INIMESED – HOOLEKANNE

Toimetulekutoetuse taotlejaid oli Saku vallas 2023. aastal 348 – see näitaja on võrreldes 2022. aastaga (296) kasvanud.

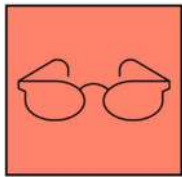
Tabel 3. Toimetulekutoetuse saajad Saku vallas aastatel 2019–2023 (allikas: Sotsiaalkindlustusamet)

€					Taotluste arv					Väljamakstud keskmine €				
2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
9574	20 240	30 258	110 341	135 850	67	107	146	296	348	143	189	207	373	390

Saku vallas oli tööealisi elanikke (vanuses 15–64) 2024. aasta 1. jaanuari seisuga 7600. Töötukassa andmetel on registreeritud töötute arv Saku vallas viimase kahe aasta jooksul püsinud keskmiselt stabiilsena 300 inimese ümber (umbes 4% tööealisest elanikkonnast). Pikaajaliste töötute osakaal on väike. Valla sotsiaaltoetuste saamise eelduseks on töötuna arvel olemine Töötukassas.

Registreeritud töötuid 2023. aasta 1. jaanuari seisuga on Saku vallas kokku 341 ning nende arv on võrreldes 2022. aastaga kasvanud 4% (16 inimese võrra). Enamik töötuid on vanuserühmas 25–54 nii naiste (149) kui meeste (103) hulgas.

HOITUD INIMESED

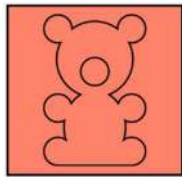

Tervishoid

Saku vallas tegutseb üks perearstipraksis, lisaks tegutseb kaks hambaravikabinetti (Unimed Saku ravikabinet ja Saku hambaravi) ning kolm apteeki (Apotheka, Südameapteek, Benu).

Arengukava koostamise ajal toimunud aruteludes toodi välja vajadus pakkuda erinevatele vanusegruppidele senisest rohkem vaimse tervise tuge, mida võiks pakkuda Kajamaa Kooli baasil loodav kompetentsikeskus.

HOITUD INIMESED – LASTEKAITSE JA TÖÖ PEREDEGA

Lastekaitse ja töö peredega

Vallavalitsuses töötab üks lastekaitse peaspetsialist ja kolm lastekaitse spetsialisti. Lastekaitse juhtumite arv on ajas kasvanud: kui 2017. a oli 93 last, kellega seotult menetleti lastekaitsealaseid juhtumeid, siis 2022. a oli selliste laste arv kasvanud juba 220-ni.

Saku vallas tulevad lapsevanemad üldjuhul oma rolliga toime, mistõttu tuleb laste perest eraldamist ette väga harva. Valla eestkostel ja asutusepõhisel asendushooldusel olevate laste arv on väike. Keskkonnas minuomavalitsus.ee on Saku valla olukorda hinnatud eeskujulikuks – asendus- või perekodus kasvavate laste arv 1000 lapse kohta on 1,5 või vähem.

Saku Tervisekeskuses töötab kaks kliinilist psühholoogi ja vaimse tervise õde, kellega tehakse koostööd laste vaimse tervise küsimustes. Saku vald on 2022. ja 2023. aastal osalenud ka riiklikus projektis „Vaimse tervise teenuste osutamine“.

Lastega peredele ja lastele pakutakse vastavalt vajadusele erinevaid teraapiaid ja muid teenuseid, sh saviteraapia, ratsutamisteraapia, mänguteraapia, psühholoogi, hingehoidja teenus. Vajadusel suunab lastekaitsetöötaja abivajava lapse või pere teenusele või teraapiasse Tallinnasse või mõnda teise naaberomavalitsusse. Lisaks selle pakuvad rehabilitatsiooniteenuseid MTÜ Aitan ja Marena Tugikeskus. Vallas tegutseb MTÜ Tugi ja Tegu, kellega lastekaitse teeb koostööd lastega perede abistamiseks. Vallas tegutseb ka MTÜ Saku Valla Lasterikkad, kes koondab valla paljulapselisi peresid.

Lapsi ja peresid kaasatakse mitmesse programmi ja sekkumisse, sh vanemlusprogrammi „Imelised aastad“ (al 2016), programmi „Puhas tulevik“ (koostöös piirkonnapolitseinikega), SOS Lasteküla peretugevdusprogrammi (al 2022), SPIN-programmi (al 2021), Saku gümnaasiumi VEPA programmi (al 2020/2021. õa), Gordoni perekooli (üks grupp Sakus, teine Kiisal). Siiski on vaja suurendada loetletud programmides osalejate arvu, valides selleks välja kuluefektiivseimad programmid ja sekkumised. Samuti tuleks pöörata rohkem tähelepanu ennetustööle nii haridussüsteemis (laiendades tõenduspõhiseid ennetusprogramme haridusasutustes) kui töös peredega (käivitades lisategevusi, näiteks imikutega emadele) ja parandada perede teadlikkust pakutavatest võimalustest.

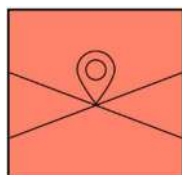
Saku vald on juba käivitanud mitmeid projekte, sealhulgas valda saabunud Ukraina põgenike perede nõustamise aastatel 2022–2023 ning noortegarantii tugisüsteemi (NGTS) seire alates 2022. aastast, kus seiresse sattunud noori nõustati Marena Tugikeskuse

HOITUD INIMESED – LASTEKAITSE JA TÖÖ PEREDEGA

projektis õpingutega jätkamisel ja töö leidmisel. HEV-lastele osutatakse sotsiaalhoolekande seaduses KOVile ette nähtud teenuseid: sotsiaaltransport, tugiisikuteenus, lapsehoiuteenus. 2021–2022 osutati teenuseid Euroopa Sotsiaalfondi projekti toel, 2023. aastast osutatakse teenuseid valla eelarvest. Lisaks toetatakse valla eelarvest muude teraapiate või tugiteenuste osutamist erivajadusega lastele.

Valla sotsiaalhoolekandeline abi andmise korras on sätestatud eraldi toetused puudega lastele, sealhulgas toetus huvihariduse katteks, toetus lasteaia või -hoiu kohatasu ja toiduraha hüvituseks, toetus retseptiravimite ja abivahendite hüvituseks. Edaspidi lisandub ka puudega laste/noorte hoiuteenus.

HOITUD INIMESED

Korralduse ja turvalisus

VÄÄRTEOD

Saku vallas registreeriti 2022. aastal 405 väärtegu, nende arv on alates 2020. aastast pidevalt kahanenud. Enamik väärtegedest (338) on seotud liiklusväärtegedega, eeskätt kiiruseületamisega. 105 juhul kasutati autojuhi mõjutamiseks lühimenetlust. 22 väärtegu oli seotud vargustega.

Joonis 13. Väärteod Saku vallas 2018–2022 (allikas: Lääne-Harju piirkonnagrupp, Politsei- ja Piirivalveamet)

KURITEOD

Saku vallas registreeriti 2022. aastal 122 kuritegu, see arv on aastast aastasse olnud suhteliselt stabiilne ning jõudsalt kasvav elanike arv seda oluliselt mõjutanud ei ole.

HOITUD INIMESED – KORRAKAITSE JA TURVALISUS

Endiselt on kõige murettekitavam rühm just rooli istunud alkoholihoobes autojuhid. Politsei tabas 2022. aastal Saku valla teedel roolist 37 hoobes juhti, kellest 22 olid kriminaalses ja üks narkojoobes.

Varavastastest kuritegudest enamik on poevargused, mis on toime pandud süstemaatiliselt ehk vähemalt kolmandat korda (40), ja isikuvastased kuriteod (14). Isikuvastastest kuritegudest on kõige päevakohasemad endiselt lähisuhtevägivallaga seotud juhtumid ja kuriteod – 2022. a registreeriti 35 (2021. aastal 43) lähisuhtevägivalla juhtumit. 2022. aastal alustati seitse kriminaalmenetlust. Juhtumite arv on mõnevõrra väiksem kui eelmistel aastatel, enamik juhtumeid puudutavad samu peresid ja esmakordseid peresid on vähem. Stabiilselt kõrgel tasemel on internetis toime pandud kuriteod (2022. aastal 22), millest enamik olid erinevat laadi kelmused.

ALAEALISTEGA SEOTUD JUHTUMID

Alaealiste seas kasvab internetiga seotud juhtumite arv, sh sotsiaalmeediasse liikunud koolikiusamisjuhtumid. Nende ennetamisel peab edaspidi kasvama lapsevanema roll: viia end kurssi, millega laps internetis tegeleb, mis mängu mängib, milliseid suhtlusvahendeid kasutab ja mida postitab ning kellega suhtleb. Samuti on endiselt suureks probleemiks alkoholi, mokatubaka ja e-sigarettide tarvitamine ja nendega kaubitsemine.

KODANIKUALGATUS KORRAKAITSES

Saku valla korrakaitses on suur roll ka kodanikualgatustel – Saku vallas tegutseb 14 naabrivalve sektorit (vt <https://naabrivalve.ee/liitumisinfo/naabrivalve-piirkonnad-kaardil/>).

Politseil on Saku valla territooriumil kaks maanteekaamerat. Enamik kaameraid kuuluvad Saku vallale, mis paiknevad kokku 18 objektil, neist neljal on kaamerad ühendatud otse politseisse.

LIIKLUSÕNNETUSED

Saku vallas toimunud liiklusõnnetuste arv on alates 2019. aastast mõnevõrra kasvanud

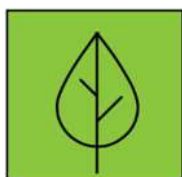
HOITUD INIMESED – KORRAKAITSE JA TURVALISUS

(21-lt 26-le), enamik (48%) olid ühesõidukiõnnetused ja kokkupõrked (42%), jalakäijaõnnetusi oli vähe (9%). Samuti on kasvanud samal ajaperioodil õnnetustes vigastatute hulk (26-lt 33-le). Kohalikest elanikest joores juhtide arv ei ole siiski suur, olles vähem kui 12 joores juhti 10 000 elaniku kohta.

KRIISIDEKS VALMISOLEK

Arengukava koostamise ajal toimunud aruteludes toodi välja vajadus määrata kriisikeskused, koostada ülevaade varudest, koostada kriisiplaanid ja viia läbi kriisiõppused. Samuti on vaja koostada kriisikommunikatsiooniplaan koos juhistega ning vastavalt ette valmistada kriisiolukorras tegutsevad vabatahtlikud ja koolitada kogukondi.

5. HEA ELUKESKKOND

Ruumiline planeerimine, avalik ruum

Saku valla pindala on 16 995 ha, vallas on 8385 katastriüksust (kinnistut) ning katastriüksuste kogupindala on 16 994,2 ha. Suurim maaomanik vallas on Eesti Vabariik, kellele kuulub 6248,6 ha maad. Kõige rohkem on Saku vallas elamumaa katastriüksusi (5009), millele järgnevad maatulundusmaa (1762) ja transpordimaa (711) katastriüksused. Valla pindalast moodustab kõige suurema osa metsamaa (7615,4 ha), haritav maa (4298,7 ha) ja muud maad, mis üldiselt tähistavad linnalist elukeskkonda (3190,6 ha).

Saku valla elukeskkonna ruumilist arengut suunab Saku valla üldplaneering, mille kehtestas Saku vallavolikogu 20. aprillil 2023. a otsusega nr 24. Valla arengukava peab arvestama valla üldplaneeringut. Saku valla üldplaneering hõlmab kogu valla territooriumi ning selle põhieesmärk on valla ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine ning eelduste loomine hea elukeskkonna kujundamiseks.

Saku vallale iseloomulikud väärtused on rohelus, veekogude ja avaliku ruumi olemasolu puhkamiseks, sportimiseks, vaba aja veetmiseks, ajalooliselt ja looduslikult väärtuslikud objektid ja alad, tihe ja sidus jalgratta- ja jalgteede võrgustik, olemasolevad ja perspektiivsed teed.

Saku mõisa park on üks Saku valla olulistest ajaloolistest ja kultuurilistest pärlitest, mis pakub külastajatele meeldivat keskkonda ja mitmesuguseid võimalusi vaba aja veetmiseks. Saku alevik on 1970-ndatel projekteeritud teaduslinnakuna, mis omal ajal oli uudne, kuid tänaseks jäänud soiku ning 50 aastat vana lahendust ei ole uuendatud. 2022. aastal korraldati Saku keskpromenaadi arhitektuurivõistlus ning täna on Saku keskpromenaad koos jõepromenaadiga projekteerimisel.

Avalikud mänguväljakud asuvad Kiisal, Lokutil, Tõdval, Tännassilmas, Juulikul, Männikul ja Saue külas. Saku alevikus on Uusmäe mänguväljak, Saku gümnaasiumi põhikooli maja madalseiklusrada lasteaia- ja koolilastele, Saku gümnaasiumi algklasside maja mänguväljak, Teaduse tänava mänguväljak, Laste park (Pargi 8), Kiriku mänguväljak, Kannikese kortermajade mänguväljak. Kurtnas on mänguväljak ja kooli kõrval asuv madalseiklusrada.

HEA ELUKESKKOND – RUUMILINE PLANEERIMINE, AVALIK RUUM

Avalikud spordirajatised Saku alevikus on *discgolfi* treeningväljak, kelgumägi uue spordikeskuse taga ja Nurme tänaval, Saku *skate*-park, valgustatud tervise- ja suusarajad, uisuväljak, väljõujaam. Metsanurmes asuvad võrkpalliväljak ja kelgumägi. Männikul on rannavõrkpalliplats ja *discgolfi*-park.

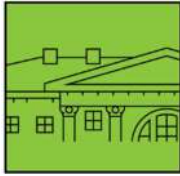
Saku alevikku on rajatud kogukonna algatusel koerte harjutus- ja jalutusväljak.

Männiku piirkonnas on korrastatud Valdeku karjääri järve ümbrus rannapuhkealaks.

Uue ettevõtmisena on paigaldatud rattahoolduspunktid, mis asuvad Männikul Tooma teel, Sakus suusamaja juures, Nurme mäe juures, Kasemetsas Traani ja Kiipsu tee ristis, Kiisal turu kõrval.

Mõned piirkonnad Saku vallas võivad vajada rohkem investeringuid ja tähelepanu, et tagada ühtlane areng ja elukvaliteet kõigis piirkondades.

HEA ELUKESKKOND

Elamumajandus

Elamumajandus keskendub igapäevasele elukeskkonnale, sealhulgas eluasemekuludele, energia tarbimisele ja sisekliimale. 2021. aasta rahvaloenduse andmetel on Saku vallas 3016 hoonet, millest eramuid on 2781, kahe korteriga elamuid 55, kolme või enama korteriga elamuid 157 ning mitteelamuhooneid 23.

Saku vald taotles riiklikust toetusprogrammist rahalisi vahendeid kolmekorruselise sotsiaalkortermaja ehitamiseks 2021. aastal. Toetus oli mõeldud kvaliteetsete ja rahaliselt jõukohaste eluruumide kättesaadavuse parandamiseks sotsiaalmajanduslikult vähekindlustatud vallaelanikele. Hoone sai nimeks Jõesilla maja.

Keskkonnas minuomavalitsus.ee hinnatakse Saku valla elanike rahulolu hoonete ja rajatiste arhitektuuriga ning rahulolu avalike aladega (sh eluasemete lähialad, tavanaruum, väljakud, ootealad, kogunemiskohad jms) edasijõudnuks, 100 punkti skaalal on elanike hinne vähemalt 65.

SOOJUSMAJANDUS

Saku valla Saku aleviku soojusmajanduse arengukava 2021–2032 on volikogus vastu võetud 2022. aastal. Tsentraalse kaugküttega köetakse maju Saku alevikus ja Kurtna külas. Valla soojamajandust korraldab AS Saku Maja. Valla kaugküttevõrgud on rekonstrueeritud ja kõik katlamajad on üle viidud taastuvküttele. Kolmest katlast üks on hakkepuidu katel ja ülejäänud kaks katelt gaasikatlad. Kogu soojuse jaotamine toimub ligikaudu 10,7 km pikkuse kaugküttetorustiku kaudu. 2023. a seisuga on kaugküttevõrguga ühendatud 124 soojustarbijat. 70% tarbijatest on kortermajad, 11% on ridaelamud ja eramud. Ülejäänud 19% moodustavad asutused, koolid, lasteaiad ja teenindushooned, sealhulgas Saku Maja enda hooned ja katlamajad.

Hoonete tehniline seisukord on valdavalt rahuldav või hea. Kaugküttepiirkonda laiendatakse potentsiaalsete tarbijate ja uusarenduse piirkonna osas. Euroopa Liidu nõuetest tulenevalt tuleb edaspidi kõik avalikud hooned rajada A-energiaklassis, mis tähendab mõnevõrra suuremaid kulutusi ehitamisel, samas aga kokkuhoidu eksploatatsioonikuludelt.

HEA ELUKESKKOND – ELAMUMAJANDUS

ÜHISVEEVÄRK JA -KANALISATSIOON

Tiheasustusalade ühisveevärki ja -kanalisatsiooni (ÜVK) arendatakse vastavalt Saku valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kavale. Hetkel on koostamisel uus kava aastateks 2024–2035. Peamine ühisveevärgi ja kanalisatsiooni (ÜVK) teenuse pakkuja vallas on AS Saku Maja. 2023. aasta seisuga on Saku vallas hinnanguliselt 8738 ühisveevärgiteenuse tarbijat, sh 8508 AS Saku Maja klienti, 160 MTÜ Aiandusühing Kuresoo klienti ning 70 MTÜ Rahula Infra klienti. Kanalisatsiooniteenuse tarbijaid on Saku vallas arvutuslikult 8110, neist kõik AS Saku Maja teeninduspiirkonnas. Saku vallas on kuus reoveekogumisala (Tallinna ümbrus, Saku, Keila jõe, Männiku, Kajamaa-Tõdva ja Murumäe) ja neli piirkonda (Jälgimäe, Rahula, Saustinõmme ja Tánassilma), mis jäävad reoveekogumisalast välja, kuid kus osutatakse teenust.

Saku aleviku, Männiku küla ning osaliselt Juuliku, Tánassilma ja Jälgimäe piirkonna reovesi juhitakse Tallinna linna kanalisatsioonisüsteemi. Mujal kasutatakse lokaalseid reovee kohtkäitluse lahendusi. Eelkõige on kasutusel reovee kogumismahutid. Üha enam on hajaasustuses hakatud rajama omapuhasteid. Suuremahulised rekonstrueerimistööd on varasemalt juba tehtud Saku alevikus ja selle lähialal. Keila jõe reoveekogumisalal (Kurtna, Kasemetsa, Üksnurme, Metsanurme ja Roobuka küla ning Kiisa alevik) alustati süsteemi väljaehitamiseiga 2018. aastal ning tänaseks on tegevused lõppenud. Projekt ei hõlmanud väikeasumeid (Lokuti, Tõdva), seega tuleb nendes piirkondades leida lokaalsed lahendused. Täna seks on reoveepuhasti rajatud Lokuti küla korterelamutele.

Keskonna minuomavalitsus.ee andmetel vastab vähemalt 95% ühisveevärgi tarbijate joogivesi vee kvaliteedi nõuetele. Minuomavalitsus.ee andmetel on ÜVK-ga liitumisvõimalust kasutanud vähemalt 95% tarbijatest, kellele on liitumispunkt rajatud. Täiendavalt on minuomavalitsus.ee andmetel heitvee puhastusnäitajate vastavus keskkonnakaitse nõuetele ja reoveepuhastite seisundid edasijõudnud tasemel. See tähendab, et vähemalt 95% heitveest vastab kõigile veeloaga kehtestatud nõuetele ning amortiseerunud või halvas seisundis puhastitesse ei juhita üle 10% klientide heitveest.

SADEMEVEESÜSTEEMID

Lahkvoolne sademevee ja dreanaživee ärajuhtimise süsteem on osaliselt välja ehitatud Saku alevikus ning Üksnurme ja Juuliku külas. Sademeveesüsteemid, mis on rajatud erinevate veemajandusprojektide osana koos vee- ja reoveetorustikega, kuuluvad vee-

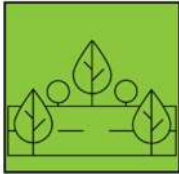
HEA ELUKESKKOND – ELAMUMAJANDUS

ettevõtjale, kes vastutab ka nende hooldamise eest. Sademeveesüsteemid, mis kuuluvad vee-ettevõtjale või kohalikule omavalitsusele, on ÜVK osa.

Kokku on piirkonnas u 22 km sademevee- ja drenaažitorustikke, mis on valdavalt ehitatud aastatel 2011–2015, Juuliku küla drenaaž (1,5 km) on rajatud 2002–2005. Torustikud on plastist (PP). Piirkondades, kuhu sademeveekanaliseerimise rajatud ei ole, on sademevee ärajuhtimine lahendatud haljasalade, kraavide, tiikide jms abil.

Sademevee põhilisteks eesvooludeks on Vääna jõgi (otse või läbi kraavide), Juuliku peakraav ja Saku tiik. Lisaks on Sakus Staadioni tänava sademevee valgalale välja ehitatud kaks settetiiki. Tiigid on aiaga ümbritsemata, settest puhastamata ja võsastunud, kuid arengukava koostamise seisuga viiakse ellu tiikide rekonstrueerimise projekteerimistööd.

HEA ELUKESKKOND

Teed, tänavad ja tänavavalgustus

TEEDEVÕRK

Saku valda läbib ligi 143 km riigimaanteed. Põhimaanteed on Tallinna–Pärnu–Ikla ja Tallinna ringtee. Viimastel aastatel on Tallinna ringteed laiendatud. Lisaks läbivad valda Tallinna–Rapla–Türi tugimaantee ja Juuliku–Tabasalu ühendustee.

Kohalikke teid ja tänavaid on üle 100 km ning neid hooldatakse vastavalt teehoiukavale. Suurem osa tänavatest on katte all. Peamiselt on katteta väiksemad maanteed, mida aga järk-järgult tolmuvaaks ehitatakse. Tulenevalt riigi- ja eraomandis olevate teede üleandmisest vallale kasvab kohalike teede pikkus oluliselt. Seega kasvab ka valla kohustus neid hooldada ja rekonstrueerida.

Saku vallas on ligi 76 km jalg- ja jalgrattateid, mis moodustavad enam-vähem tervikliku võrgustiku. Sakust on võimalik liigelda Sauele, Tallinna nii Männiku kui ka Laagri suunal, Kiisale, Kurtnasse ja Roobukale.

Projekteerimisel on järgmised sõiduteed koos jalg- ja jalgrattateedega: Mõisavahetee (1300 m), Murumäe tee (500 m), Saku alevikus Teaduse, Tiigi, Tehnika ja Pargi (kokku 1600 m), Saku alevikus Laane tee (1000 m). Projekteerimisel on ka järgmised jalg- ja jalgrattateed: Lokuti–Tõdva (1500 m) ja Rahula–Saue (1900 m). Männiku külas on väljaehitamisel Tooma ja Vindi jalg- ja jalgrattatee (600 m) ning rekonstrueerimisel sõiduteed (1800 m). Kiisal on väljaehitamisel Pargi ja Tamme tänava sõidutee koos jalg- ja jalgrattateega (800 m).

Seoses sellega, et Rail Baltica raudtee projekteeritud trass läbib Saku valda, muutub tulevikus mitmete Saku valla külade elanike harjumuspärane elu- ja liikluskorraldus. Saku vald hoolitseb selle eest, et oleks tagatud uue raudteepeatuse ühendamise olemasolevate teedega ning tagatud turvaline liiklemine kõikidel uutel Rail Baltica sildadel ja viaduktidel.

TÄNAVALGUSTUS

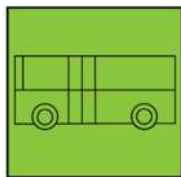
Saku vallas on tänavavalgustus rajatud 15 külas ning Saku ja Kiisa alevikes. Saku valla tänavavalgustuse võrgustik on enamjaolt seotud valla teede võrgustikuga. Tänavavalgustus on peamiselt rajatud suurema liiklustihedusega või uuematele teedele. Valdav enamik valla valgusteid töötavad uutel ja energiatõhusatel LED-valgustitel. Enam kui pool valla tänavavalgustuse mastidest saab toite õhuliinidelt, millest 11,9 km on amortiseerunud ja ohtlikud paljasjuhtme liinid, mis tuleks rekonstrueerida. Saku vallal on 2834 valgustusmasti,

HEA ELUKESKKOND – TEED, TÄNAVAD JA TÄNAVALGUSTUS

mis on osaliselt ühiskasutuses teiste võrguvaldajatega. 2018. a seisuga oli vallas u 1000 puitmasti, u 1300 metallmasti, u 450 ühiskasutuses betoonmasti. Olemasolevaid tänavavalgustuse maste kasutatakse paralleelselt jõuluvalgustuse kandjatena.

Saku valla tänavavalgustuse võrk arvudes:

- 65 valgustuskilpi
- 2834 valgustit, sh u 2800 LED-valgustit
- 2835 valgustusmasti, osad mastid on ühiskasutuses
- 82 km õhuliine, millest 11,9 km on paljasjuhtmed
- 50,5 km maakaabelliine ja 3,5 km toitekaableid
- 120 tänavavalgustusmastidele paigaldatavat jõuludekoratsiooni

Ühistransport ja liikumisviisid

ÜHISTRANSPOORT

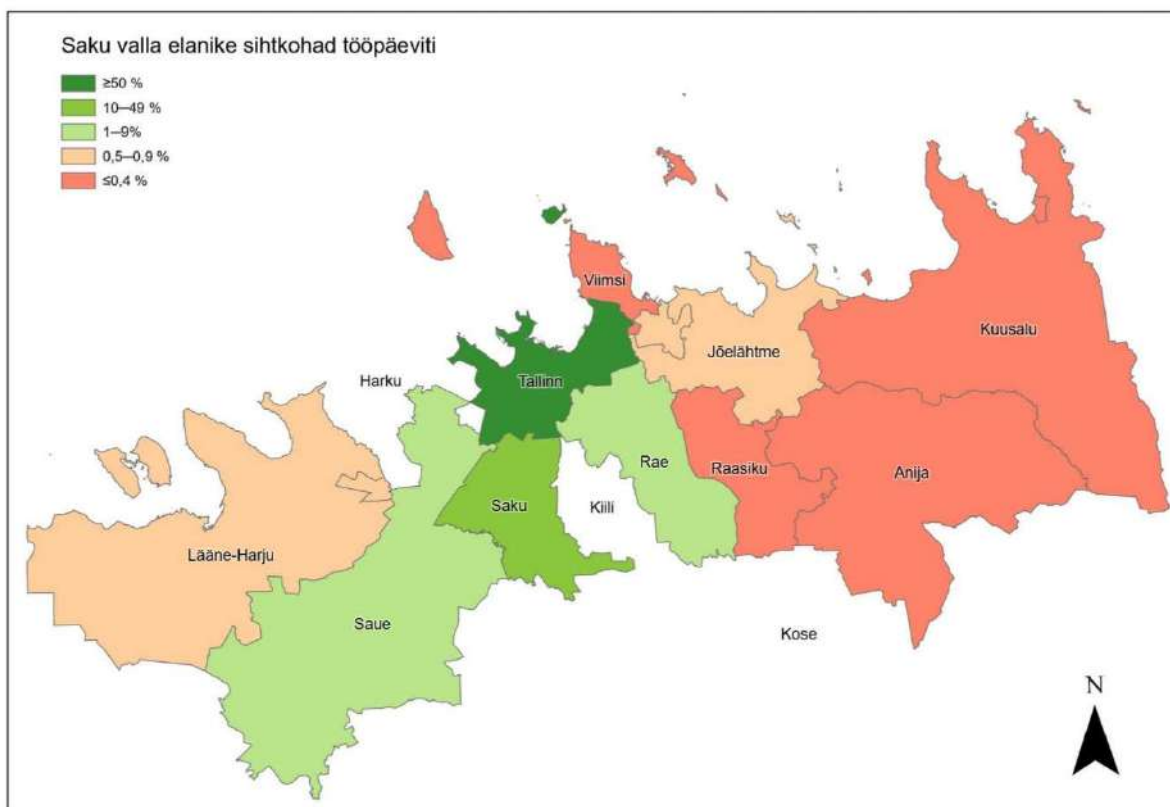
Saku vallas on ühistranspordina kasutusel bussid ja rongid. Bussisüsteem koosneb avalikest bussiliinidest, mille tööd korraldab MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus ja liine teenindab AS SEBE, ning õpilastranspordist, mida korraldab Saku vallavalitsus ja teenindab Hansabuss AS. Reisijatevedu raudteel korraldab AS Eesti Liinirongid. Tallinna-suunaline ühistransport liigub mööda Tallinna–Pärnu–Ikla ja Tallinna–Rapla–Türi maanteed ning Männiku teed. Tallinnasuunaliste bussiliinide alguspunkt asub Saku alevikus. See raskendab teiste piirkondade elanike jõudmist Tallinnasse. Valla siseliinid on välja kasvanud endistest õpilasliinidest, mille väljumised sõltuvad kooli algus- ja lõpuaegadest. Õpilasliinid on võimalikult õpilaskesksed ja paindlikud – liinid arvestavad õpilaste elukohtadega ja nn nõudepeatuste asukohti muudetakse vastavalt vajadusele. Valda läbib põhja-lõunasuunas Tallinna–Rapla–Viljandi raudtee ning valla territooriumil asuvad Saku ja Kiisa raudteejaam ning Männiku, Kasemetsa ja Roobuka raudteepeatused.

Keskkonna minuomavalitsus.ee andmetel on Saku valla elanikkonna rahulolu ühistranspordiga baastasemel (elanike hinne „vähemalt 50“ skaalal 1–100) ja ka Saku valla ühistranspordi kättesaadavuse indeks on baastasemel (kõrgem kui 2,5 skaalal 1–4).

HEA ELUKESKKOND – ÜHISTRANSPOORT JA LIIKUMISVIISID

LIIKUMISVIISID

Saku valla liikuvuse uuringu järgi (juuni 2022) on valla elanike peamine liikumisviis auto, sh 52% vähemalt 16-aastastest elanikest liikleb autoga igapäevaselt. Uuringu järgi kasutab iga päev ühistransporti 7% valla elanikest. Vastavalt uuringule on enam kui poolte vallaelanike liikumise eesmärk liikuda Tallinna või tagasi koju. Arengukava koostamise ajal toimunud aruteludes toodi välja probleem, et hommikustel ja õhtustel tipp tundidel esinevad Saku alevikus liiklusseisakud.

Joonis 14. Saku valla elanike liikumise peamised sihtkohad tööpäeviti (allikas: Saku valla elanike liikuvusuuring 2022)

HEA ELUKESKKOND

Keskkond ja ringmajandus

KESKKONNAKAITSE

Saku vald on tasase reljeefiga ja paikneb Põhja-Eesti lavamaal. Geoloogiliselt asetseb vald Põhja-Eesti ordoviitsiumi lubjakivide platool. Ehitusgeoloogilised tingimused on Saku valla territooriumil rahuldavad, raskendav asjaolu on kohati kõrge pinnaseveetase. Kaitsmata aladel paiknevad nn aluspõhjakõlvikud – peaaegu pinnakatteta alad, kus on raske ehitada. Suur osa valla territooriumist paikneb kaitsmata või nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel. Valla pinnakate on valdavalt õhuke (v.a valla kirdeosa), mullad aga mitmekesised. Olulised valda läbivad veekogud on Keila, Väana ja Pääsküla jõgi. Saku valda läbiva Keila ja Väana jõe ökoloogiline seisund on hinnatud kesiseks, Pääsküla jõe ja Raku järve ökoloogiline seisund on hinnatud halvaks⁵. Keskkonnas minuomavalitsus.ee hinnatakse Saku valla keskkonna- ja kliimateemade käsitlust arengudokumentides baastasemele (tulemus vähemalt 10%, skaalal 1–100) ning üleüldist vallavalitsuse keskkonna ja kliima valdkonna süsteemsust 3 punktiga 10 palliskaalal.

KAITSEALUSED ALAD

Looduskaitseaduse alusel on kaitstavad loodusobjektid kaitsealad, hoiualad, kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ja kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid. Saku valla suurim looduskaitsealune objekt on Nabala-Tuhala looduskaitseala, mis muuhulgas välistab piirkonnas asuvate suurte lubjakivivarude kaevandamise. Teiseks märkimisväärseks looduskaitsealaks vallas on Saku mõisa park. EELIS keskkonna andmetel on 2023. aasta seisuga Saku vallas 34 kaitstavat loodusobjekti, 310 kaitsealuse liigi leiukohta, 3 rahvusvahelise tähtsusega ala, 19 võõrliigi leiukoht (peamiselt Sosnovski karuputk) ja 29 vääriselupaika.

Keskkonnakaitsealiselt survestab Saku valda selle territooriumil asuvate maavarade, nagu ehitusliiv, kruus, turvas ja lubjakivi, olemasolu. Käesoleval hetkel on Männiku külas juba olemasolevad liivakarjäärid ning seoses Rail Baltica raudtee ehitusprojekti ja ehitusmaterjalide puudusega on hoogustunud uute geoloogiliste uuringu- ja kaevandamislubade taotlemine. Tallinna-Saku liivamaardlast kaevandatakse

⁵ Keskkonnaagentuur, Pinnavee ja põhjavee seisund – Interaktiivne kaart, <https://kaur.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=fd27acd277084f2b97eee82891873c41>

HEA ELUKESKKOND – KESKKOND JA RINGMAJANDUS

keskkonnalubade alusel keskmiselt umbes 1 800 000 m³ liiva aastas. Kaevandamislubade väljastamine võib tekitada valda uued märkimisväärsed keskkonnahäiringud ning lisada nii õhu- kui ka mürareostust.

ROHEALAD/-VÖRGUSTIK

Saku valla rohevõrgustik on määratud kehtiva Saku valla üldplaneeringuga. Valla rohevõrgustik on kujundatud „Harju maakonnaplaneering 2030+“ järgi, seda ruumiliselt muutmata. Maakonnaplaneering lähtus rohevõrgustiku määramisel loodus- ja keskkonnakaitseliselt väärtusliku ruumistruktuuri säilitamise eesmärgist, tuginedes sealjuures erinevatele arengusuundumustele, asustuse ja taristute paiknemise ja vajaduse analüüsile. Valla rohevõrgustik koosneb rohevõrgu tugitugid ehk tuumaladest ja rohevõrgu korridoridest. Keskkonna minuomavalitsus.ee andmetel on Saku valla elanike rahulolu rohealade kättesaadavuse ja ligipääsetavusega eeskujulik (elanike hinne „vähemalt 75“ skaalal 1–100) ning valla rohevõrgustike seisukord on „edasijõudnud“ (heas ja keskmises seisukorras rohevõrgustike osakaal on vähemalt 60%, millest heas seisukorras vähemalt 15%).

KLIIMA

Eesti kohta koostatud kliima tulevikustsenaariumid näevad ette, et järgmise 100 aasta jooksul tõuseb Eestis keskmine temperatuur, mis omakorda toob kaasa enam sademeid ja lühema lumikattega talvise perioodi. Koostöös Harku ja Kiili vallaga on Saku vallavalitsus koostanud kliima- ja energiakava, mis võetakse vastu 2024. a jooksul. Saku valla kliima- ja energiakava peamine eesmärk on suurendada kliimamuutustega kohanemise võimekust ja vähendada kasvuhoonegaaside emissiooni. Peamised kliimamuutustest tulenevad riskid, mis võivad Saku valda mõjutada, on kuumalained, täpsemalt soojussaare efekt, ning üleujutused.

RINGMAJANDUS

Saku valla territooriumil toimub korraldatud jäätmevedu alates 2011. aastast, 2023. aasta seisuga pakub jäätmeveo teenust vallas Ragn-Sells AS. Korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliigid on segaolmejäätmed, paber ja papp, biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed,

HEA ELUKESKKOND – KESKKOND JA RINGMAJANDUS

suurjäätmel ja segapakend. Biolagunevate jäätmel käitlusel on lubatud ka kohapealne ringlussevõtt ehk kohtkompostimine. Jäätmehooldust arendatakse „Saku valla jäätmekava 2022–2026“ alusel. Vastavalt kehtivale Saku valla jäätmekavale on jäätmehoolduse eesmärk vähendada jäätmel teket, rohkem jäätmel taaskasutada, muuta jäätmel vähem ohtlikuks, tõhustada järelevalvet jäätmemajanduse üle ja suurendada keskkonnateadlikkust, viies läbi teavitussüritusi ja -kampaaniaid. Saku vallas on jäätmel ringlusesse suunamiseks ja taaskasutamiseks rajatud Saku jäätmeljaam ja Kiisa jäätmepunkt ning koostöös taaskasutusorganisatsioonidega paigaldatud üle 50 avaliku pakendijäätmel kogumiskoha. Saku vallas on kolm taaskasutuspunkti: Saku jäätmeljaamas, Kiisa jäätmepunktis ning mehitamata punkt Saku alevikus Üksnurme tee ääres.

Saku vald koos Lääne-Harju vallaga koostas 2024. aastal ringmajanduse toimimis- ja rahastusmudeli. Töö eesmärk oli välja selgitada jätkusuutlik, kohalikul tasandil toimiv korduskasutamise toimimis- ja rahastusmudel, et pikendada toodete eluiga ja suunata juba olemasolevad materjalid ja esemed oma kogukonnas tagasi ringlusesse, seejuures vähendades jäätmel teket ja ressursikasutust nii materjalide tootmises, transpordis kui ka hilisemas jäätmelkäitluses. Kokkuvõtlikult tuli analüüsist välja, et parandustubadest isegi olulisem on pakkuda elanikele mugavat parandamise teenust ja infot selle kohta, kus midagi parandada saab. Materjalide ringluse kõrval on isegi olulisem muude asjade ringlus, eriti taaskasutamiseks asjade annetamise võimaluse võimalikult mugavaks teha. Saku vallas on huvi pigem ühe keskse ringluskeskuse vastu. Projekti „Jäätmeltekke vähendamine ja ringmajanduse soodustamine Saku vallas“ osana valmis Saku valla ringmajanduse juhend, mis sisaldab põhjalikku infot selle kohta, kuidas rakendada ringmajanduslikke põhimõtteid igapäevaelus. Samas projektis valmis neli poekotipuud poekottide korduskasutuse suurendamiseks ja jäätmeltekke vähendamiseks.

Käesoleval hetkel puuduvad Saku vallas parandus- ja remonditöö isetegemise võimalused. Erinevate tarbeesemete eluea pikendamiseks ehk parandamiseks ja remontimiseks on korraldatud mitmeid töötubasid (jäätmeltekke vähendamise nädala ja täiskasvanud õppija nädala osana) ja paranduskohvikuid⁶ (Saku kevadlaadal). Kohapealsetest parandusteenustest on olemas õmblusteenused, kingsepp, auto- ja mootorite remont, aiatehnika remont ning pesumaja teenus ja keemiline puhastus.

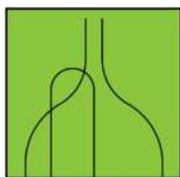
⁶ **Paranduskohvik** – ühekordne üritus või ürituste sari, kus inimesed saavad vabatahtlike meistrite juhendamisel oma katkiseid asju parandada ja parandamisvõtteid õppida annetuse eest. Kaasneb kohvik, kus müüakse (annetustena korraldajate valmistatud) küpsed ja jook, mida on viisakas ka juhendanud meistritele tänutäheks osta.

HEA ELUKESKKOND – KESKKOND JA RINGMAJANDUS

KESKKONNATEADLIKKUS

Elanike keskkonnateadlikkuse tõstmiseks ja keskkonnainfo edastamiseks kasutatakse mitmesuguseid meetodeid. Kõige suurem keskkonnaalane üritustesari on maikuus toimuv keskkonnakuu, millest 2023. aastal võttis osa 322 inimest. Lisaks toimub keskkonnaalane teavitus üritustel, kogukonnas ja hallatavates asutustes. Kohalikus ajalehes Saku Sõnumid, mis jõuab igasse postkasti kord kuus tasuta, on eraldi keskkonnarubriik, Saku valla kodulehel www.sakuvald.ee eraldi keskkonna teemavaldkond ning sotsiaalmeedias kajastatakse igal nädalal erinevaid keskkonnateemasid.

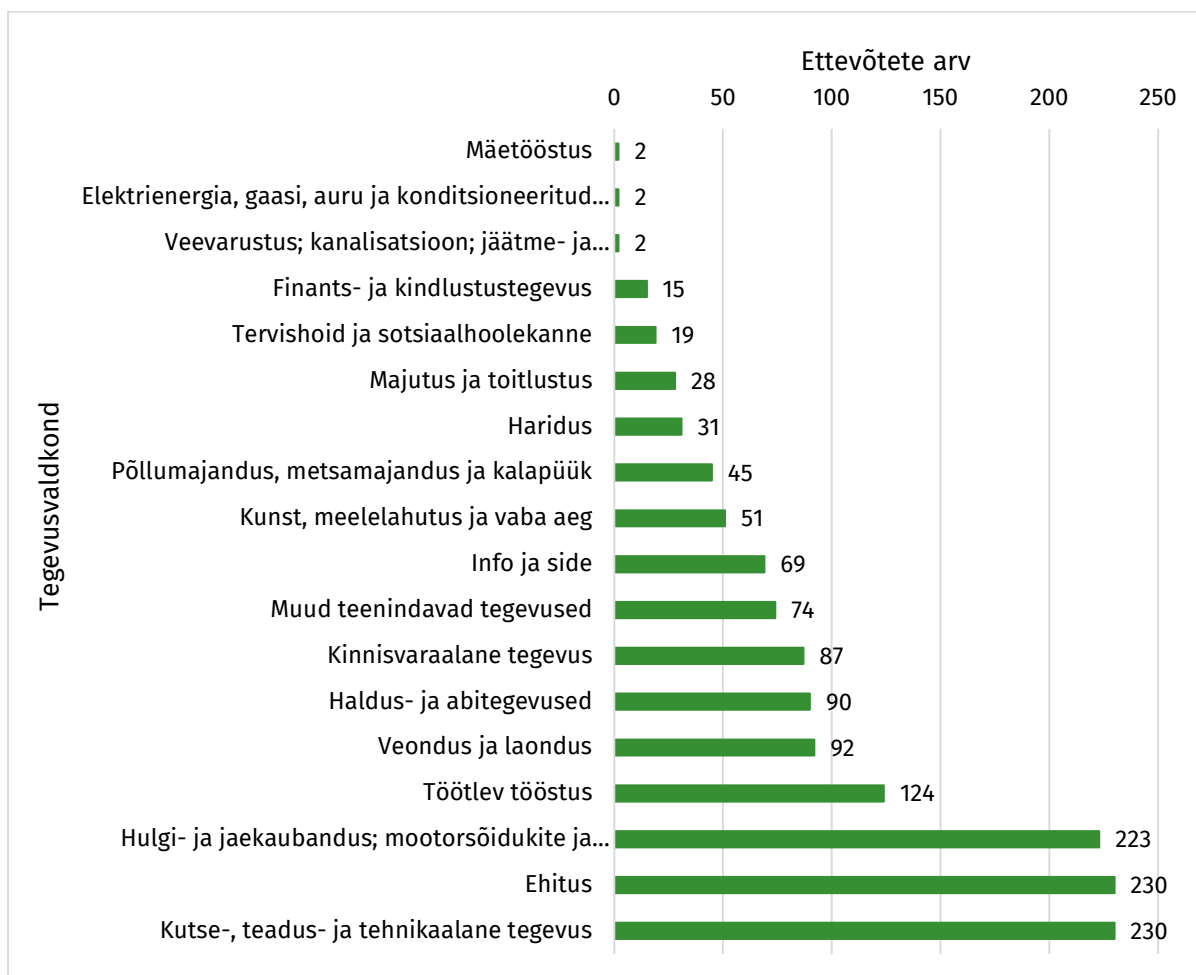
HEA ELUKESKKOND

Ettevõtlus ja turism

ETTEVÕTLUS

2023. aastal oli Statistikaameti andmetel Saku vallas üle 2500 registreeritud ettevõtte, millest 1414 on majanduslikult aktiivsed. Joonisel 13 on näidatud ettevõtete jaotus tegevusalade järgi. Suurimad valdkonnad on ehitus (230 ettevõtet), erinevad kutse-, teadus- ja tehnikaalased tegevused (230 ettevõtet), hulgi- ja jaekaubandus (223 ettevõtet) ning töötlev tööstus (124 ettevõtet), mis kokku moodustavad üle poole aktiivsetest ettevõtetest. Enamus, s.o 94% aktiivsetest ettevõtetest, on kuni 10 töötajaga ettevõtted (1331 ettevõtet), 10–49 töötajaga ettevõtteid on 5% (67 ettevõtet), 50–249 töötajaga 1% (13 ettevõtet) ning 250 ja enama töötajaga on 3 ettevõtet (Saku Õlletehas, Humana Sorteerimiskeskus ja Stoneridge Electronics).

Joonis 15. Ettevõtete arv tegevusala (EMTAK 2008) järgi (allikas: Statistikaamet)

HEA ELUKESKKOND – ETTEVÕTLUS JA TURISM

Valla keskmised ja suured ettevõtted (vastavalt 50–249 ja 250+ töötajat) on koondunud eelkõige Tallinna piiril asuvasse Tännassilma tehnoparki ja Saku alevikku. Oluline tööandja on Saku Õlletehas. Põllumajanduslik tegevus on tagasihoidlikum, sest asukoha ja taristu eelised soodustavad pigem teiste tegevusalade arengut. Maavara kaevandamine toimub Tallinna-Saku maardlas erinevates karjäärides – Väike-Kõrnomaa karjääris ja Pääsküla turbamaardlas. Osa Männiku ja Valdeku karjääri aladest on juba korrastatud ja kasutusel uuel otstarbel.

Viimase rahvaloenduse andmetel töötab Saku valla 5711 töötavast inimesest 5699 Eestis, kuid neist 3181 (üle 55%) töötab Tallinnas, 1394 (24%) Saku vallas ja ülejäänud 1136 (21%) teistes Eesti omavalitsustes. Välismaal töötab vaid 10 inimest⁷.

Viimase viie aasta jooksul on ettevõtteid tunnustatud ettevõtlusauhinnaga, mis antakse ettevõttele, kelle tegevus on jätnud olulise jälje valdkonna ellu ja mõjutanud positiivselt piirkonna arengut.

Arenevad ettevõtluspiirkonnad on Tännassilma tehnopark ja Jälgimäe. Valla üldplaneeringuga on kavandatud täiendavaid äri- ja tootmismaid eelkõige väljakujunenud tootmisalade juurde (näiteks Tännassilma tehnopark), heade logistiliste ühenduste äärde (Tallinna–Pärnu mnt, Tallinna ringtee) ja olemasolevatesse keskustesse.

Vastavalt Saku valla ettevõtluse päevalt, mis toimus 2024. aasta veebruaris, saadud tagasisidele on kohalike ettevõtjate ja vallavalitsuse koostöös parandamise kohti ning vallas on puudus kontoripindadest ja teenuseosutajatest.

TURISM

Tallinna lähedus on Saku vallale nii eeliseks kui ka puuduseks – nii mõnigi potentsiaalne külaline võib mõelda, et mis siia pealinna külje alla ikka sõita. Saku valla olulisemad vaatamisväärsused on Saku mõis, Kurtna Mootorrattamuuseum ja Saku Pruulikoda Õllemuuseumiga. Vabaaja veetmise teenuseid pakuvad Vembu-Tembumaa perepark, Männiku *wake*-park, Männiku safarikeskus, Kajamaa viburada, Kregleni tall, Männiku jahilasketiir ja Metsanurme külakeskus. Külastada saab Saku tervise- ja suusaradasid, Metsanurme-Üksnurme matkarada, Saku ja Männiku *discgolf*i radasid.

⁷ Statistikaamet, andmebaas RL21163: "HÕIVATUD, 31. DETSEMBER 2021 | Aasta, Sugu, Elukoht ning Töökoha asukoht".

HEA ELUKESKKOND – ETTEVÕTLUS JA TURISM

Majutus- ja toitlustusasutused on Saku mõis, Peoleo hotell, hotell Getliin, Mootorrattamuuseumi puhkemaja, Saku Pruulikoja pubi ja kohvik Ukas.

Saku valla turismiedendajad reklaamivad oma teenuseid veebilehel <https://visitharju.ee>.